

Subsidier i norsk jordbruk

Klaus Mittenzwei

RURALIS - Institutt for rural- og regionalforskning
Universitetssenteret Dragvoll
N-7491 Trondheim

Telefon: +47 73 82 01 60
E-post: post@ruralis.no

Rapport 1/2025

Utgivelsesår: 2025

Antall sider: 77

ISSN 1503-2035

Tittel: Subsidier i norsk jordbruk

Forfatter: Klaus Mittenzwei

Utgiver: Ruralis – Institutt for rural- og regionalforskning

Utgiversted: Oslo

Prosjekt: Landbruksstøtte

Prosjektnummer: 6695 (intern)

Oppdragsgiver: Dyrevernalliansen

Kort sammendrag

De direkte og indirekte subsidiene i norsk jordbruk utgjorde i 2023 om lag 37 mrd. kr som er en nominell økning med 14 mrd. kr fra 2013. Korrigert for prisvekst er økningen 7 mrd. kr. I disse tallene inngår subsidier over jordbruksavtalen, indirekte subsidier som sparte avgifter og skatter (f.eks. fritak for avgift på diesel og for klimaavgift) og importvern. Husdyrhold, særlig melk, storfe og sau/lam, mottar det meste av subsidiene regnet på denne måten (31 mrd. kr) og har også høyest andel subsidier av produktenes produksjonsverdi. Fellesskapets subsidiering av norsk jordbruk gjennom skatteseddelen gjør at forbrukerne betaler mindre for maten enn hva de rene produksjonskostnadene skulle tilsi. Subsidiene fører derfor til at forbruket av matvarer vris over mot animalske produkter. Det er ikke vurdert i denne rapporten i hvilken grad innretning og nivå av subsidiene til norsk jordbruk bidrar til å oppfylle jordbrukspolitiske mål.

Stikkord

Jordbruk, Jordbrukspolitikk, Næringspolitikk, Budsjettstøtte, Importvern

Forsidefoto: Colourbox

Forord

Denne rapporten presenterer oppdaterte tall for nivået og fordelingen av subsidiene i norsk jordbruk for årene 2013, 2018 og 2023. Utredningen baserer seg på flere datakilder, der den viktigste er Landbruksdirektoratets database over produksjon, arealbruk, husdyrhold og utbetalte tilskudd for alle bruk som søker om produksjonstilskudd i jordbruket. Metoden er basert på en tidligere utredning av Gaasland (2020). Vi har valgt en bred tilnærming til subsidier og inkluderer også ordninger som indirekte subsidierer norsk jordbruk, f.eks. fritak for klimaavgift.

Arbeidet er finansiert av Dyrevernalliansen. Vi takker oppdragsgiver for å ha gitt oss muligheten til å belyse en viktig problemstilling i norsk jordbruk og jordbrukspolitik.

Rapporten er skrevet av undertegnede som også har vært prosjektleder for utredningen. Vi takker Christian Danielsen (Dyrevernalliansen) og Ivar Gaasland (BI) for gode diskusjoner og nyttige innspill. Egil Petter Stræte og Magnar Forbord i Ruralis har bidratt med gode kommentarer underveis og kvalitetssikret rapporten. Tamila Thomassen har klargjort rapporten for publisering. Alle gjenværende feil og mangler er forfatterens ansvar.

Oslo, 15. april 2025

Klaus Mittenzwei

Innholdsfortegnelse

Forord	2
Innholdsfortegnelse	3
Tabelliste	5
Figurliste	8
Sammendrag	9
1. Innledning	14
2. Om subsidier	15
3. Data og metode	19
3.1 Data	19
3.2 Metode	20
4. Oversikt over subsidiene	23
4.1 Alle subsidieordninger	23
4.2 Oversikt over subsidieordninger etter kategori over tid	29
5. Subsidiene fordelt på produkter	31
5.1 Alle produkter	31
5.2 Korn	34
5.3 Potet	36
5.4 Frukt	38
5.5 Bær	40
5.6 Grønnsaker på friland	42
5.7 Grønnsaker i veksthus	44
5.8 Kumelk	46
5.9 Geitemelk	48
5.10 Storfekjøtt fra besetninger med melkekyr	50
5.11 Storfekjøtt fra besetninger med ammekyr	52
5.12 Sauekjøtt	54
5.13 Svinekjøtt	56
5.14 Fjorfekjøtt	58

5.15 Egg	60
6. Subsidiene fordelt på regioner	63
Referanser.....	66
Vedlegg 1. Subsidier («beløp per enhet») for alle subsidier og for alle subsidier unntatt importvern etter produktgruppe i 2013, 2018 og 2023 (faste 2023-kr/ltr eller kg)....	67
Vedlegg 2. Fordelingsnøkler for grovfôr og melkekyr	68
Vedlegg 3. Andel norskprodusert korn i kraftfôret og dyrenes kraftfôrforbruk.....	69
Vedlegg 4. Oversikt over tiltak innenfor regionalt miljøprogram inkludert i beregningene.....	70
Vedlegg 5. Jordbruksfradrag og standard dekningsbidrag.....	72
Summary.....	73

Tabelliste

Tabell 1: Subsidier («beløp per enhet») og deres andel av produksjonsverdien for alle subsidier unntatt importvern etter produktgruppe og som gjennomsnitt i 2013, 2018 og 2023 (løpende kr/ltr el. kg og prosent)	12
Tabell 2: Subsidier («beløp per enhet») og deres andel av produksjonsverdien for alle subsidier etter produktgruppe og som gjennomsnitt i 2013, 2018 og 2023 (løpende kr/ltr el. kg og prosent).....	13
Tabell 3: Oversikt over produksjonstilskudd og avløsertilskudd i 2023 (mill. kr)	24
Tabell 4: Oversikt over pristilskudd i 2023 (mill. kr).....	24
Tabell 5: Oversikt over andre tilskudd over jordbruksavtalen i 2023 (mill. kr)	25
Tabell 6: Oversikt over redusert skatt, sparte avgifter og importvern i 2023 (mill. kr)	27
Tabell 7: Oversikt over direkte og indirekte subsidier til norsk jordbruk og deres andel i 2013, 2018 og 2023 (mill. kr). Løpende priser og 2023-kr.	30
Tabell 8: Subsidier og andel av totale subsidier over jordbruksavtalen etter produktgruppe i 2013, 2018 og 2023 (mill. kr i løpende priser og prosent)	31
Tabell 9: Subsidiebeløp («beløp») og andel av samlet subsidiebeløp («andel») for alle subsidier etter vare i 2013, 2018 og 2023 (mill. kr i løpende priser og prosent)	32
Tabell 10: Produsentpris, subsidiebeløp per produsert enhet og andel i forhold til produksjonsverdi for subsidier over hhv. jordbruksavtalen og alle subsidier unntatt importvern, etter produktgruppe i 2023 (kr/ltr el. kg og prosent).....	33
Tabell 11: Subsidiebeløp («beløp») og andel av produksjonsverdi («andel») for alle subsidier inkl. importvern etter vare i 2013, 2018 og 2023 (kr/ltr el. kg i løpende priser og prosent).....	34
Tabell 12: Subsidiebeløp («beløp») og andel av produksjonsverdien for korn etter subsidiekategori i 2013, 2018 og 2023 (løpende kr/kg, 2023-kr/kg og prosent)	35
Tabell 13: Subsidier («beløp») og andel av produksjonsverdien («andel») for korn etter regioner og på landsbasis i 2013, 2018 og 2023 (løpende kr/kg og prosent).....	36
Tabell 14: Subsidiebeløp («beløp») og andel av produksjonsverdien («andel») for potet etter subsidiekategori i 2013, 2018 og 2023 (løpende kr/kg, 2023-kr/kg og prosent).....	37
Tabell 15: Subsidier («beløp») og andel av produksjonsverdien («andel») for potet etter regioner og på landsbasis i 2013, 2018 og 2023 (løpende kr/kg og prosent).....	38
Tabell 16: Subsidiebeløp («beløp») og andel av produksjonsverdien («andel») for frukt etter subsidiekategori i 2013, 2018 og 2023 (løpende kr/kg, 2023-kr/kg og prosent).....	39

Tabell 17: Subsidier («beløp») og andel av produksjonsverdien («andel») for frukt etter regioner og på landsbasis i 2013, 2018 og 2023 (løpende kr/kg og prosent).....	40
Tabell 18: Subsidiebeløp («beløp») og andel av produksjonsverdien («andel») for bær etter subsidiekategori i 2013, 2018 og 2023 (løpende kr/kg, 2023-kr/kg og prosent)41	
Tabell 19: Subsidier («beløp») og andel av produksjonsverdien («andel») for bær etter regioner og på landsbasis i 2013, 2018 og 2023 (løpende kr/kg og prosent).....	42
Tabell 20: Subsidiebeløp («beløp») og andel av produksjonsverdien («andel») for grønnsaker på friland etter subsidiekategori i 2013, 2018 og 2023 (løpende kr/kg, 2023-kr/kg og prosent).....	43
Tabell 21: Subsidier («beløp») og andel av produksjonsverdien («andel») for grønnsaker på friland etter regioner og på landsbasis i 2013, 2018 og 2023 (løpende kr/kg og prosent)	44
Tabell 22: Subsidiebeløp («beløp») og andel av produksjonsverdien («andel») for grønnsaker i veksthus etter subsidiekategori i 2013, 2018 og 2023 (løpende kr/kg, 2023-kr/kg og prosent).....	45
Tabell 23: Subsidier («beløp») og andel av produksjonsverdien («andel») for grønnsaker i veksthus etter regioner og på landsbasis i 2013, 2018 og 2023 (løpende kr/kg og prosent)	46
Tabell 24: Subsidiebeløp («beløp») og andel av produksjonsverdien («andel») for kumelk etter subsidiekategori i 2013, 2018 og 2023 (løpende kr/ltr, 2023-kr/ltr og prosent)	47
Tabell 25: Subsidier («beløp») og andel av produksjonsverdien («andel») for kumelk etter regioner og på landsbasis i 2013, 2018 og 2023 (løpende kr/ltr og prosent).....	48
Tabell 26: Subsidiebeløp («beløp») og andel av produksjonsverdien («andel») for geitemelk etter subsidiekategori i 2013, 2018 og 2023 (løpende kr/ltr, 2023-kr/ltr og prosent)	49
Tabell 27: Subsidier («beløp») og andel av produksjonsverdien («andel») for geitemelk etter regioner og på landsbasis i 2013, 2018 og 2023 (løpende kr/ltr og prosent).....	50
Tabell 28: Subsidiebeløp («beløp») og andel av produksjonsverdien («andel») for storfekjøtt fra besetninger med melkekyr etter subsidiekategori i 2013, 2018 og 2023 (løpende kr/kg, 2023-kr/kg og prosent).....	51
Tabell 29: Subsidier («beløp») og andel av produksjonsverdien («andel») for storfekjøtt fra besetninger med melkekyr etter regioner og på landsbasis i 2013, 2018 og 2023 (løpende kr/kg og prosent).....	52
Tabell 30: Subsidiebeløp («beløp») og andel av produksjonsverdien («andel») for storfekjøtt fra besetninger med ammekyr etter subsidiekategori i 2013, 2018 og 2023 (løpende kr/kg, 2023-kr/kg og prosent).....	53

Tabell 31: Subsidier («beløp») og andel av produksjonsverdien («andel») for storfekjøtt fra besetninger med ammekyr etter regioner og på landsbasis i 2013, 2018 og 2023 (løpende kr/kg og prosent).....	54
Tabell 32: Subsidiebeløp («beløp») og andel av produksjonsverdien («andel») for sauekjøtt etter subsidiekategori i 2013, 2018 og 2023 (løpende kr/kg, 2023-kr/kg og prosent)	55
Tabell 33: Subsidier («beløp») og andel av produksjonsverdien («andel») for sauekjøtt etter regioner og på landsbasis i 2013, 2018 og 2023 (løpende kr/kg og prosent).....	56
Tabell 34: Subsidiebeløp («beløp») og andel av produksjonsverdien («andel») for svinekjøtt etter subsidiekategori i 2013, 2018 og 2023 (løpende kr/kg, 2023-kr/kg og prosent)	57
Tabell 35: Subsidier («beløp») og andel av produksjonsverdien («andel») for svinekjøtt etter regioner og på landsbasis i 2013, 2018 og 2023 (løpende kr/kg og prosent).....	58
Tabell 36: Subsidiebeløp («beløp») og andel av produksjonsverdien («andel») for fjørfe kjøtt etter subsidiekategori i 2013, 2018 og 2023 (løpende kr/kg, 2023-kr/kg og prosent)	59
Tabell 37: Subsidier («beløp») og andel av produksjonsverdien («andel») for fjørfe kjøtt etter regioner og på landsbasis i 2013, 2018 og 2023 (løpende kr/kg og prosent).....	60
Tabell 38: Subsidiebeløp («beløp») og andel av produksjonsverdien («andel») for egg etter subsidiekategori i 2013, 2018 og 2023 (løpende kr/kg, 2023-kr/kg og prosent).....	61
Tabell 39: Subsidier («beløp») og andel av produksjonsverdien («andel») for egg etter regioner og på landsbasis i 2013, 2018 og 2023 (løpende kr/kg og prosent).....	62
Tabell 40: Subsidier over jordbruksavtalen og regionenes andeler i 2013, 2018 og 2023 (mill. kr i løpende priser og prosent)	63
Tabell 41: Regionenes andeler av alle subsidier i 2013, 2018 og 2023 (mill. kr i løpende priser og prosent)	65
Table 42: Subsidies («Per unit amount») excluding border protection and their share of value of production for all subsidies by agricultural product and mean in 2013, 2018, and 2023 (nominal NOK/ltr or kg and per cent)	76
Table 43: All subsidies («Per unit amount») including border protection and their share of value of production for all subsidies by agricultural product and mean in 2013, 2018, and 2023 (nominal NOK/ltr or kg and per cent)	77

Figurliste

Figur 1: Andel av subsidiekategorier for ulike jordbruksprodukter i 2023 (%).....	10
Figur 2: Andel samlede subsidier etter jordbruksvare i 2023 (%).....	11
Figur 3: Subsidier til melkeproduksjon etter region og bruksstørrelse	16
Figur 4: Prinsippskisse for virkningen av en subsidie på tilbud og etterspørsel i et marked for matvarer	17
Figur 5: Regioner for fordeling av subsidiene i norsk jordbruk (kart til venstre: fylker; kart til høyre: jordbruksregioner etter NIBIOs driftsgranskinger)	21
Figure 6: Proportion of various subsidy categories by agricultural product in 2023 (%)	74
Figure 7: Proportion of all subsidies by agricultural product in 2023 (%).....	75

Sammendrag

Subsidier er særskilte overføringer fra det offentlige til en produksjonsvirksomhet som avviker fra hva som gjelder generelt for næringslivet. Subsidier reduserer produksjonskostnadene i de berørte foretakene. Det gjør at forbrukerne kan kjøpe subsidierte varer til en lavere pris enn hva de egentlige produksjonskostnadene tilsier. En følge av dette er at både produksjon og forbruk kan bli høyere enn hva det ville vært uten subsidier, avhengig av hvor prisfølsomme forbrukerne er. Subsidiene bestemmes av myndighetene gjennom næringspolitikk og finansieres som regel av skattebetalerne gjennom innkrevde skatter og avgifter. Den enkelte forbruker betaler dermed deler av andre forbrukeres konsum gjennom skatteseddelen.

Disse generelle sammenhengene gjelder også for norsk jordbruk. Beregningene i denne rapporten viser at nærmere halvparten av råvareverdien av en gjennomsnittlig matvare (dvs. bondens økonomiske andel av denne matvaren ut fra gårdsbruket) er dekket av skattebetalerne. Se for deg en forbruker som kjøper en matvare der råvareverdien eller produksjonskostnaden er 100 kr. Skattebetaleren betaler 47 kr av denne kostnaden.

Norsk jordbruk subsidieres ikke bare av skattebetalere (såkalt budsjettstøtte), men også av forbrukere ved at prisen til bonden er høyere enn prisen for samme vare på verdensmarkedet. Importvernet kan tenkes som en avgift på importerte varer. I nevnte eksempel utgjør denne avgiften 6 kr betalt av forbrukeren. Totalt utgjør subsidiene 53 kr (47 kr betalt av skattebetaleren og 6 kr betalt av forbrukeren), mens 47 kr kommer fra markedet målt i priser på verdensmarkedet. Vi omtaler importvernet som en subsidie selv om den ikke finansieres av skattebetalere, men av forbrukere. Poenget er det samme: Det er en overføring til bønder.

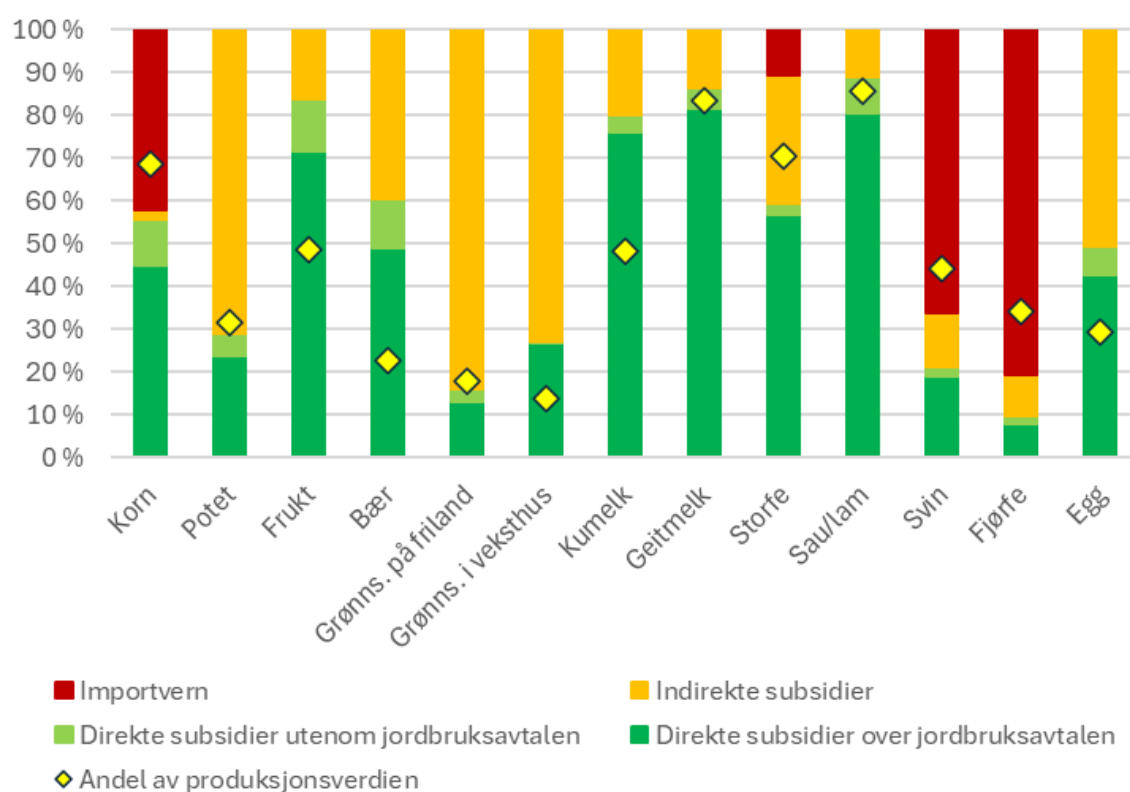
Rapporten viser at det er stor variasjon i subsidier inkludert importvern, mellom de ulike varene norske bønder produserer. Et fellestrekk er at husdyrprodukter er mer subsidiert enn plantebaserte varer.

Vi ser nærmere på hvor mye norske skattebetalere og forbrukere subsidierer produksjon og forbruk av ulike jordbruksvarer. Vi beregner hvor mye subsidiene utgjør av produksjonsverdien og hvor mye subsidiene i gjennomsnitt utgjør per produsert enhet (liter eller kilo). Vi beregner også hvordan de samlede subsidiene fordeler seg på jordbruksvarene og på regioner (fylker og jordbruksregioner). Mange subsidieordninger er del av de såkalte jordbruksoppgjørene der staten og næringsens organisasjoner hvert år forhandler om støttenivået i norsk jordbruk. Det finnes imidlertid også andre subsidieordninger som fastsettes av staten utenfor oppgjørene. Jordbruksfradraget, strømstøtte og avgiftsfritak på diesel i jordbruket er eksempler på disse. Videre har jordbruket også fritak for avgifter som gjelder generelt for næringslivet. Dette gjelder redusert momssats for matvarer og fritak for klimaavgifter. Mange sektorer betaler en klimaavgift, men jordbruket er per i dag unntatt fordi den skal oppfylle sine klimamål gjennom tiltak som reduserer utslipp per produsert enhet,

reduisert matsvinn og ved at befolkningen legger om sitt kosthold. Vi har anslått verdien av disse ordningene og fordelt subsidieverdien på produkter og regioner.

Totalt utgjør de samlede subsidiene i 2023 beregnet på denne måten 37 milliarder kroner. I gjennomsnitt utgjør alle subsidier unntatt importvern 47 prosent av produksjonsverdien (beregnet som bondens salgsinntekter fra det norske markedet pluss budsjettstøtte). Importvernet utgjør 6 prosent av produksjonsverdien. Subsidiene til norsk jordbruk har økt betydelig de siste 10 år målt i løpende priser. For 2013 og 2018 er de samlede subsidiene beregnet til hhv. 23 mrd. kr og 25 mrd. kr. Økningen har vært størst i løpet av de siste fem årene. Denne veksten skyldes imidlertid delvis den generelle prisveksten. Korrigert for prisvekst er det et fall i subsidier fra 2013 til 2018 med 1 mrd. kr og en vekst fra 2018 til 2023 med 7 mrd. kr.

Figur 1 viser andelen av de ulike subsidieordningene etter vare i 2023. Vi skiller mellom direkte subsidier over jordbruksavtalen, direkte subsidier utenom jordbruksavtalen (jordbruksfradrag, strømstøtte, avgiftsfri diesel), indirekte subsidier (reduisert matmoms og fritak for klimaavgift) og importvern.

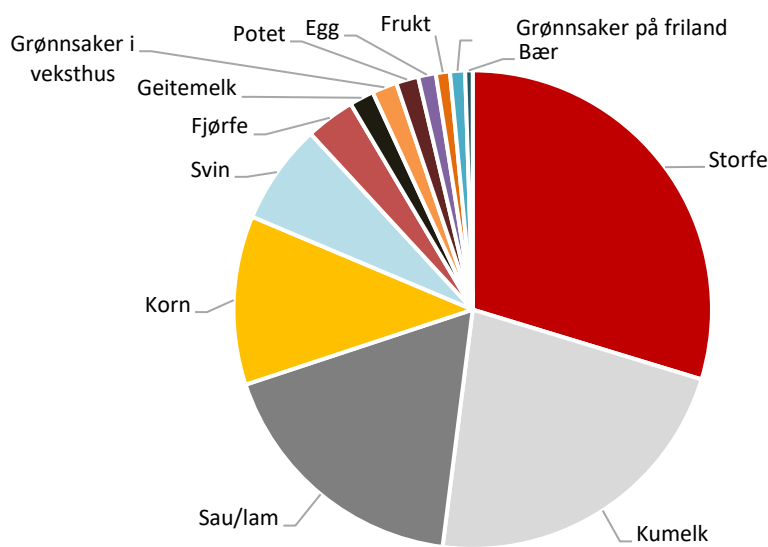

Figur 1: Andel av subsidiekategorier for ulike jordbruksprodukter i 2023 (%)

Subsidier over jordbruksavtalen har høyest andel for korn, frukt, bær, melk, storfe og sau/lam. For de andre jordbruksproduktene er de indirekte subsidiene viktigst. Importvern spiller en viktig rolle for korn, svin og fjørfe. For melk, sau/lam og egg er importvernet svakt negativt, det vil si at verdensmarkedsprisene er høyere enn de norske, og utelatt i figuren. For hagebruksprodukter (potet, frukt, bær og grønnsaker)

har vi ikke beregnet importvern i mangel av et godt nok datagrunnlag. De gule diamantene viser de samlede subsidienes andel av produksjonsverdien.

Figur 2 viser fordelingen av de samlede subsidiene på jordbruksvarene. De tre største enkeltvarene, storfe, kumelk og sau/lam, mottok til sammen 70 prosent av de samlede jordbrukssubsidiene i 2023. Her er subsidier til produksjon av grovfôr inkludert. Husdyrprodukter samlet hadde en andel 83 prosent. Blant plantevekster er korn den største mottakeren av subsidier.

Figur 2: Andel samlede subsidier etter jordbruksvare i 2023 (%)

Tabell 1 oppsummerer hvor mye subsidiene utgjør per produsert enhet (litr eller kg) og andel av produksjonsverdien for ulike varer i 2013, 2018 og 2023. Jordbruksvarer som subsidieres mest både i absolutt beløp og som andel av produksjonsverdien er kjøtt av sau og lam. I 2023 subsidierte skattebetalerne dette kjøttet med 323 kr/kg eller 85 prosent av produksjonsverdien. Prisen til bonden var 55 kr/kg samme år. Subsidieandelen er også høy for andre husdyrprodukter som kumelk, geitemelk og storfekjøtt, men også plantevekster som korn og frukt. I motsatt ende av skalaen finner vi fjørfekjøtt der subsidienes andel av produksjonsverdien var 6,6 prosent i 2023. Denne andelen er lavere enn for mange plantevekster som korn (40 prosent), potet (32 prosent), frukt (49 prosent) og bær (23 prosent).

Tabell 1: Subsidier («beløp per enhet») og deres andel av produksjonsverdien for alle subsidier unntatt importvern etter produktgruppe og som gjennomsnitt i 2013, 2018 og 2023 (løpende kr/ltr el. kg og prosent)

	2013		2018		2023	
	Beløp per enhet (kr/kg)	Andel av prod.-verdien ¹⁾ (%)	Beløp per enhet (kr/kg)	Andel av prod.-verdien ¹⁾ (%)	Beløp per enhet (kr/kg)	Andel av prod.-verdien ¹⁾ (%)
Korn	1,63	39,9	2,00	41,4	2,57	39,7
Potet	0,70	20,8	0,79	20,1	2,15	31,7
Frukt	9,33	43,4	8,14	40,9	14,54	48,7
Bær	11,77	21,2	11,48	19,4	22,59	22,9
Grønnsaker på friland	1,31	11,7	1,98	12,5	3,97	17,9
Grønnsaker i veksthus	3,34	12,3	4,43	11,4	7,84	14,0
Kumelk	3,00	38,5	3,10	35,2	6,03	48,1
Geitemelk	15,73	76,7	16,43	74,2	32,67	83,4
Storfe	39,48	45,4	48,29	48,5	108,03	62,8
Sau/lam	162,64	78,1	157,81	80,6	323,63	85,5
Svin	3,43	12,5	3,59	12,4	6,48	15,0
Fjørfe	0,63	3,1	0,89	4,2	2,04	6,6
Egg	5,52	26,9	5,63	26,3	8,66	29,5
Gjennomsnitt		38,2		37,7		46,7

1) Produksjonsverdi definert som sum av produsentpris og subsidier unntatt importvern

Gjennomsnittlig subsidieandel viser en økning fra 38 prosent i 2013 til 47 prosent i 2023.

Bildet endrer seg dersom importvernet inkluderes i subsidiene. Tabell 2 viser at subsidienes andel av produksjonsverdien øker til 53 prosent i gjennomsnitt i 2023. Økningen er særlig stor for korn, svin og fjørfe siden importvernet betyr mye for disse produktene. Eksempelvis øker subsidieandelen fra 15 prosent uten importvern til 44 prosent med importvern for gris i 2023. For noen produkter er denne effekten negativ. Det skyldes at prisen på verdensmarkedet er høyere enn norsk pris. Dermed blir beregnet importvern negativ. Sau/lam er et slikt produkt, Derfor faller subsidienes andel av produksjonsverdien fra 86 prosent til 77 prosent i 2023.

Tabell 2: Subsidier («beløp per enhet») og deres andel av produksjonsverdien for alle subsidier etter produktgruppe og som gjennomsnitt i 2013, 2018 og 2023 (løpende kr/ltr el. kg og prosent)

	2013		2018		2023	
	Beløp per enhet (kr/kg)	Andel av prod.-verdien ¹⁾ (%)	Beløp per enhet (kr/kg)	Andel av prod.-verdien ¹⁾ (%)	Beløp per enhet (kr/kg)	Andel av prod.-verdien ¹⁾ (%)
Korn	2,46	60,2	3,05	63,2	4,4	68,6
Potet	0,70	20,8	0,79	20,1	2,2	31,7
Frukt	9,33	43,4	8,14	40,9	14,5	48,7
Bær	11,77	21,2	11,48	19,4	22,6	22,9
Grønnsaker på friland	1,31	11,7	1,98	12,5	4,0	17,9
Grønnsaker i veksthus	3,34	12,3	4,43	11,4	7,8	14,0
Kumelk	4,25	54,5	4,74	53,8	5,9	47,4
Geitemelk	15,73	76,7	16,43	74,2	32,7	83,4
Storfe	60,93	70,1	70,34	70,6	121,1	70,4
Sau/lam	174,10	83,6	145,26	74,2	291,6	77,0
Svin	15,01	54,6	15,26	52,8	19,1	44,3
Fjørfe	11,43	55,7	11,89	56,2	10,5	34,2
Egg	14,12	68,9	12,59	58,9	6,1	20,6
Gjennomsnitt		58,1		55,6		53,3

1) Produksjonsverdi definert som sum av produsentpris og subsidier unntatt importvern siden importvern allerede er inkludert i produsentpris

Tabell 1 angir hvor mye mer forbrukeren måtte ha betalt, gitt dagens produksjon og forbruk og målt mot norsk pris, dvs. unntatt importvern, hvis ikke skattebetalerne hadde dekket deler av bondens produksjonskostnader. På samme måte angir Tabell 2 hvor mye mer forbrukeren måtte ha betalt, gitt dagens produksjon og forbruk, men målt mot pris på verdensmarkedet, hvis ikke forbrukerne og skattebetalerne hadde dekket deler av bondens produksjonskostnader.

Utviklingen i subsidiene over tid er påvirket av den generelle prisveksten. Vedlegg 1 viser subsidiebeløpene i faste 2023-kr per kg eller liter.

Regnestykket er naturlig nok teoretisk i den forstand at forbrukeren neppe hadde fortsatt med samme forbruk om alle subsidiene til norsk jordbruk hadde blitt lagt på matprisene – slik vi her har forutsatt. Vi har derimot brukt kr per produsert liter eller kg som en felles referanse for å kunne sammenligne alle subsidier uavhengig av hvordan de utbetales i praksis. Dette er viktig også når en skal vurdere inntektsvirkning og effektivitetstap av ulike subsidieordninger, en tematikk som imidlertid ligger utenfor denne rapporten. Vi har heller ikke vurdert i hvilken grad subsidiene bidrar til å oppfylle jordbrukspolitiske og samfunnsmessige mål. Dette vil også være viktig når man skal vurdere om det er rimelig at husdyrproduksjoner mottar vesentlig mer støtte per produsert enhet enn planteproduksjoner.

1. Innledning

Denne rapporten gir en oversikt over de direkte og indirekte subsidiene til norsk jordbruk de siste ti årene (2013, 2018, 2023). Den viser hvordan de fordeler seg mellom produksjoner og regioner, og om de finansieres av skattebetalere og konsumenter. For de viktigste jordbruksvarene beregnes det hvor mye subsidiene utgjør av produksjonsverdien og hvor mye de i gjennomsnitt utgjør per produsert kilo eller liter. Det gis også en oversikt over hvor stor andel av de totale jordbrukssubsidiene som kan kobles til hvert enkelt produkt.

I kapittel 2 presiserer vi og gir eksempler på hva som menes med subsidier. Hovedtrekk ved og virkninger av det norske subsidiesystemet blir illustrert ved hjelp av en figur. Indikatorer som senere benyttes til å sammenligne subsidier mellom produksjoner og fylker, relateres til figuren. Videre drøftes virkninger av å redusere subsidiene.

Kapittel 3 redegjør for datamaterialet og forklarer metoden for hvordan subsidiene er blitt fordelt på gårdsbruk, produkter, fylker og jordbruksregioner.

En oversikt over de ulike subsidieordningene presenteres i kapittel 4. Det inneholder også tall for utviklingen i subsidier over tid.

I kapittel 5 beregnes subsidier på produktnivå, mens kapittel 6 presenterer tall for subsidier etter fylker og jordbruksregioner.

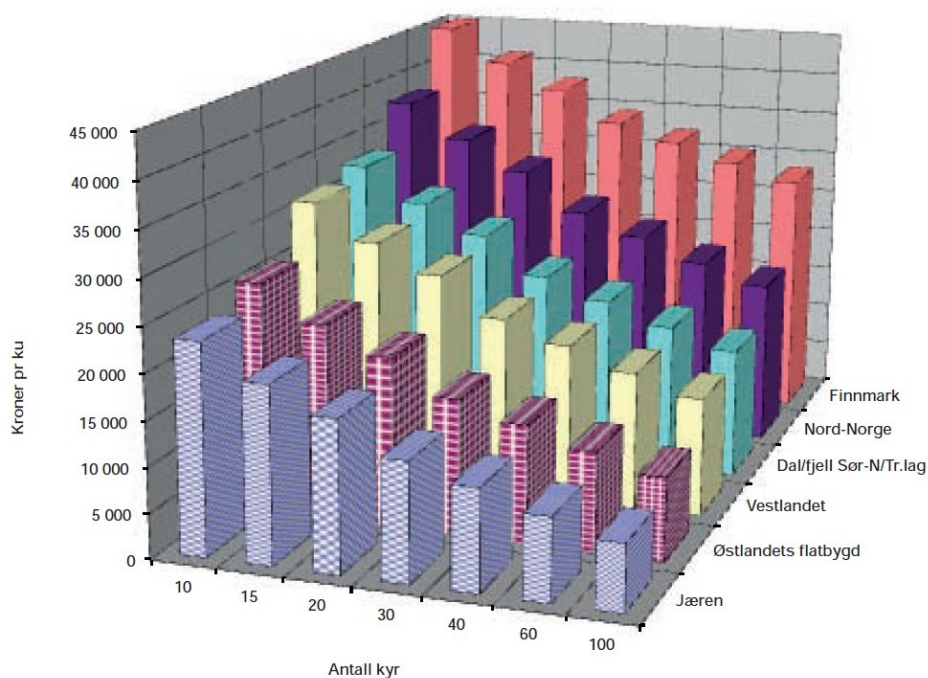
2. Om subsidier¹

Subsidier er ensidige eller vederlagsfrie overføringer fra myndigheter til foretak som er knyttet til næringsvirksomhet (SNL 2025). De kan deles inn på flere måter: Subsidier kan ha en direkte effekt på foretaket (f.eks. støtte utbetalt per produsert enhet) eller en indirekte effekt på foretaket (f.eks. tilskudd til dyreavl som gir mer produktive husdyr). Subsidier finansieres av skattebetalere (f.eks. støtte per dyr) eller konsumenter (f.eks. importvern). De utbetales per produsert enhet (f.eks. per ltr melk) eller per innsatsfaktor (f.eks. dyr, daa, strøm og diesel). I jordbrukspolitikken skilles det også etter kriterier for utmåling av subsidiebeløpet. Subsidier gis med bakgrunn i historiske eller løpende produksjonsvolum, areal og husdyrhold. En slik inndeling benyttes av OECD. Mens subsidiene i EUs jordbrukspolitikk for det meste er knyttet til historisk arealbruk, er subsidiene i Norge som regel knyttet til løpende produksjon. WTO har utviklet en kategorisering som tar utgangspunkt i hvor mye en subsidie forstyrrer eller vrir produksjon og handel.

Et viktig kjennetegn ved norsk jordbruk er at subsidiene som regel varierer mellom driftsformer, regioner og bruksstørrelser. Formålet er å kompensere bruk (jordbruksforetak) for ugunstige naturgitte forhold og å motvirke stordriftsfordeler i produksjonen. Dette er gjort for å gjøre landbruket bedre i stand til å oppfylle de politiske målene som er satt for næringen. Derfor er satsen for subsidier lavere i områder med gode produksjonsforhold (typisk Jæren, flatbygdene på Østlandet og i Trøndelag) og høyere i resten av Sør-Norge og i Nord-Norge. Videre er satsen for subsidier høyere for de første enhetene (dyr og daa) på et bruk og lavere for de siste enhetene. Figur 3 illustrerer dette prinsippet for melkeproduksjonen.

Figuren gjelder subsidier i 2011-2012 og selv om nivået på tallene har endret seg betydelig siden da, er prinsippet fortsatt det samme. Den viser at et bruk med 10 melkekyr i Finnmark fikk om lag 45.000 kr per ku, mens et bruk med 100 melkekyr på Jæren fikk ca. 7.500 kr per ku. På denne måten søker myndighetene å utjevne kostnadsforskjeller mellom driftsformer, regioner og bruksstørrelser slik at bøndernes avkastning på egen arbeidskraft og kapital kan være tilnærmet lik over hele landet.

¹ Dette kapitlet er i stor grad basert på kapittel 2 i Gaasland (2020).

Figur 3: Subsidier til melkeproduksjon etter region og bruksstørrelse

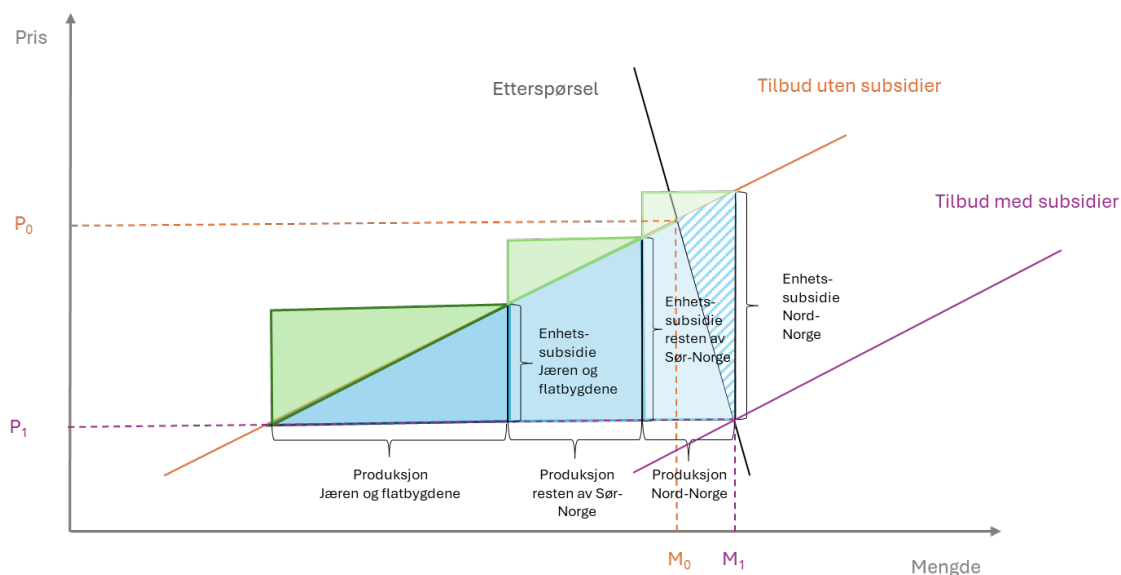
Kilde: Landbruks- og matdepartementet. 2011. Meld. St. 9 Velkommen til bords. Landbruks- og matdepartementet. Oslo. Figur 4.19, s. 117.

Til tross for visjonen om «lik inntekt for likt arbeid» er det i virkeligheten store forskjeller i inntektsnivå mellom driftsformer, regioner og bruksstørrelser. Budsjettnemnda for jordbruket måler inntekten i jordbruket ved hjelp av såkalte referansebruk som bygger på regnskap fra faktiske bruk. Her viser tallene for 2023 at et bruk med kylling oppnådde 420 kr per time i godtgjøring for arbeid og kapital, mens et lite bruk med sauer hadde 55 kr per time (Budsjettnemnda for jordbruket 2023). Disse forskjellene skyldes blant annet at bøndene har ulike forutsetninger for å drive jordbruk og ulike familiesituasjoner, men også at produksjonsforholdene varierer mye fra bruk til bruk uten at virkemiddelsystemet kan ta hensyn til dette. I så fall måtte det nesten innføres egne subsidiesatser for det enkelte bruk.

En prinsippskisse av virkningen av en subsidie på tilbud og etterspørsel i et marked for matvarer vises i Figur 4. Den fallende etterspørselskurven illustrerer at konsumentenes betalingsvillighet for jordbruksvarer faller med kjøpt mengde. Alle må ha mat, men det er også grenser på hvor mye mat man kan spise. Derfor endrer etterspørselen seg lite ved en prisendring: Kurven er bratt. Figuren viser to tilbudskurver: én med subsidier og én uten subsidier. Begge kurvene stiger og reflekterer at produksjonskostnadene øker med økt produksjonsmengde og varierer med region. Kostnadene er lavest på Jæren og flatbygdene på Østlandet og i Trøndelag og høyest i Nord-Norge.

Uten subsidier gjelder den oransje tilbudskurven. Bøndene mottar kun markedsprisen, og markedsprisen tilsvarer de kostnadene bøndene har med å produsere mat. Det

produseres og forbrukes mengde M_0 til prisen P_0 . Dette er en effektiv løsning i samfunnsøkonomisk forstand fordi kostnaden til den siste enheten av matvaren (såkalt marginalkostnad) er lik det forbrukerne er villige til å betale for denne enheten (såkalt marginal betalingsvilje).

Figur 4: Prinsippskisse for virkningen av en subsidie på tilbud og etterspørsel i et marked for matvarer

Kilde: Redigert versjon etter Gaasland (2020). Figur 1, s. 4.

I en situasjon med subsidier gjelder den lille tilbudskurven. Bøndene mottar, i tillegg til markedsprisen, regionalt differensierte subsidier som er representert ved de tre rektangelene (dvs. summen av de blå og grønne arealene). Før bøndene på Jæren og flatbygdene er enhetssubsidien lavest, mens bøndene i Nord-Norge får høyest sats. I hver av de tre regionene produseres en mengde matvare inntil den nye (lilla) markedsprisen P_1 påplussert enhetssubsidien er lik den gamle tilbudskurven uten subsidier. De geografisk differensierte subsidiene gjør at produksjonen utvides fra M_0 til M_1 . Vi forutsetter i figuren at det ikke er mer jordbruksareal igjen i Sør-Norge slik at all produksjonsøkning skjer i Nord-Norge. Siden bøndene i Sør-Norge får en lavere sats enn i Nord-Norge, begrenses de totale subsidiene til de blå og grønne arealene. Den blå delen er det som må til av subsidier for å dekke bøndenes kostnader på det enkelte gårdsbruk, mens den grønne delen er overskudd som bøndene får ved at myndighetene ikke greier å differensiere de regionale subsidiene perfekt etter produksjonsforholdene på den enkelte gård i en region.

Det skraverte arealet utgjør den samfunnsøkonomiske kostnaden (eller effektivitetstapet) av å frambringe en situasjon som avviker fra situasjonen uten subsidier. Effektivitetstapet er lavere enn størrelsen på subsidiene (dvs. summen av de grønne og gule arealene) siden deler av subsidiene er rene overføringer fra skattebetalerne til bøndene og forbrukerne.

Formålet med denne rapporten kan illustreres med figuren. Vi skal finne oppdaterte tall for *totale subsidier* til norsk jordbruksproduksjon og vise hvordan disse fordeler seg på landets fylker og jordbruksregioner. Det er det samme som å beregne størrelsen på rektanglene (dvs. summen av de grønne og gule arealene) i figuren. Derneft skal vi anslå hvor mye skattebetalerne subsidierer produksjonen av jordbruksvarer. Her bruker vi to relaterte indikatorer. Den første er *subsidieandelen* som viser hvor stor andel subsidiene (dvs. rektanglene) utgjør av den samlede omsetningen som består av markedsinntekter og subsidier (dvs. rektangelet under markedsprisen og summen av de grønne og gule arealene). Den samlede omsetningen er lik den samlede produksjonskostnaden inkludert avkastning til arbeid og kapital. Den andre indikatoren viser hvor mye *subsidiene i gjennomsnitt* utgjør *per produsert vare*. I figuren er dette den gjennomsnittlige avstanden mellom den oransje tilbudskurven og markedsprisen P_1 . Gitt dagens produksjons- og konsummengde vil indikatorene vise hvor mye mer forbrukeren måtte ha betalt hvis ikke skattebetalerne hadde dekket deler av regningen.

Vi omregner alle subsidier til verdier per ltr eller kg produsert vare. Eksemplet i figuren gjelder prisstøtte. Andre subsidier vil ha en annen effekt på tilbudskurven med subsidier, og dermed vil også arealenes form og størrelse endre seg. Vi forutsetter derimot, som i figuren, at alle direkte og indirekte subsidier kan behandles på samme måte som prisstøtte.

Vi ser bort fra inntektseffekten av subsidier, dvs. om 1 kr mer jordbrukssubsidie gir 1 kr høyere inntekt hos bonden. Som figuren viser, er det effektivitetstap knyttet til det å gi subsidier. Det skyldes at subsidier først må hentes inn som skatt eller avgift, og at subsidiering vrir produksjon og forbruk. Med høyere subsidier økes produksjonen, men denne produksjonsøkningen må også finansieres av bonden. Dermed vil deler av subsidiene gå til selgeren av driftsmidler, jordeieren og banken. I NOU (2022) ble det beregnet at inntektsopptrapping til bonden krever ca. 1,5 kr i økte subsidier for hver 1 kr i økt inntekt hos bonden.

Vi tar heller ikke stilling til formålet med subsidiene. Myndighetene begrunner generelt sin inngripen i markedene for matvarer med eksterne effekter, offentlige goder og hensyn til inntektsfordeling. Eksterne effekter oppstår når markedsprisen ikke reflekterer at en økonomisk aktivitet påvirker andre. Forurensning er et eksempel på en negativ eksternalitet. Et offentlig gode er et gode som ikke kan kjøpes og selges i et marked. Eksempler er forsvar, gatebelysning, kulturlandskap og matvareberedskap. Myndighetene bruker jordbrukspolitikken også for å øke bøndernes inntekter og dermed påvirke inntektsfordelingen i samfunnet. OECD (2021) og Riksrevisjonen (2010) har vurdert i hvilken grad subsidiene i jordbrukspolitikken bidrar til å fremskaffe offentlige goder, korrigere eksternaliteter og påvirke inntektsfordelingen på en samfunnsøkonomisk effektiv måte.

3. Data og metode

I dette kapitlet beskrives hvilke data som er benyttet til å utføre analysen og hvilke metoder vi har brukt i beregningen av subsidier per produkt.

3.1 Data

Vi har i det alt vesentlige benyttet tre datakilder:

1. Stortingsproposisjoner som stadfester de årlige jordbruksavtalene
2. Landbruksdirektoratets database over produksjonstilskudd i jordbruket
3. OECDs database over jordbruksstøtte

De årlige jordbruksavtalene stadfestes av Stortinget gjennom proposisjoner til Stortinget (St.prp.)². Proposisjonene inneholder informasjon om årets og neste års bevilgning for de enkelte støtteordningene samt regler for utbetaling av tilskudd (f.eks. satser per dyr og daa delvis differensiert etter region og bruksstørrelse). Vi har så langt som mulig tatt utgangspunkt i proposisjonene.

Landbruksdirektoratets database over produksjonstilskudd i jordbruket inneholder en oversikt over vekster, husdyr og utbetalt produksjonstilskudd for hver søker om produksjonstilskudd og for hvert år.³ For enklere språkbruk bruker vi begrepet «bruk» eller «gårdsbruk» til å betegne en søker om produksjonstilskudd. Søkerne er definert gjennom et organisasjonsnummer som definerer et jordbruksforetak. Vi har også benyttet datasett over produserte mengder korn, melk, kjøtt og egg samt utbetalt pristilskudd for hver produsent og for hvert år. Disse er koblet sammen gjennom søkerens organisasjonsnummer. Vi har brukt databasen til å beregne subsidier per produksjon, produkt (målt i mengde mat) og bruk.

OECD (Organisasjonen for økonomisk samarbeid og utvikling) lager hvert år datafiler (såkalt PSE – *Producer support estimate*)⁴ over jordbruksstøtte for hvert medlemsland. Informasjonen leveres og godkjennes av de nasjonale myndighetene. PSE-dataene inneholder flere subsidier enn de som inngår i jordbruksoppgjørene slik som strømstøtte, tilskudd til diesel og importvern. Vi har brukt PSE-databasen for å supplere med subsidier som ikke finnes i de to andre datakildene. Datafilen starter med 1986 og oppdateres årlig.

² Jordbruksavtaler og tilhørende St.prp. fra og med 2005 kan lastes ned fra: <https://www.regjeringen.no/no/tema/mat-fiske-og-landbruk/jordbruk/innsikt/jordbruksoppgjoret/jordbruksoppgjoret-gjennom-tidene/id2864550/>

³ Datafiler for hvert år kan lastes ned fra data.norge.no ved å bruke søkeordet «produksjonstilskudd».

⁴ PSE-datafilen for Norge kan lastes ned fra: <https://www.oecd.org/en/topics/agricultural-policy-monitoring.html#country-data> under overskriften «country data».

De tre datakildene er offentlig tilgjengelige, men omfatter ulike tidsrom. Vi har beregnet subsidier på produktnivå for tidsrommet 2013 til 2023 som omfatter de årene hvor det finnes data fra alle de tre datakildene.

En annen viktig datakilde er Totalkalkylen som er et sektorregnskap for norsk jordbruk og som årlig utarbeides av Budsjettnemnda for jordbruket (BFJ 2024). Totalkalkylen inneholder priser og mengder for alle jordbruksprodukter. Denne informasjonen har vi brukt for å beregne produksjonsverdien for produkter og fordele noen subsidier mellom produksjoner og produkter.

3.2 Metode

Vi beregner subsidier per produkt og bruk for alle subsidieordninger. Det er imidlertid forskjell på hvor mye informasjon som er tilgjengelig for å kunne fordele subsidier på produkt og bruk. For noen ordninger, slik som produksjonstilskudd og avløsertilskudd, finnes det kjente, detaljerte utbetalingsregler. For andre ordninger, slik som investeringstilskudd og jordbruksfradrag, er informasjon i liten grad eller ikke offentlig tilgjengelig. I disse tilfellene har vi fordelt subsidier sjablongmessig og etter beste skjønn.

For subsidieordningene med tilgjengelige utbetalingsregler er beregningen gjennomført i fire skritt:

1. Beregne subsidie per subsidieordning og produksjon (areal, dyr, produsert mengde) for hvert bruk basert på gjeldende satser for tilskudd og øvrige regler
2. Justere subsidiebeløpet per subsidieordning og bruk basert på utbetalte subsidier per subsidieordning og bruk.
3. Justere subsidiebeløpet per subsidieordning og bruk basert på nasjonalt utbetalt subsidier per subsidieordning.
4. Fordele subsidiebeløpet per subsidieordning og bruk på produkter.

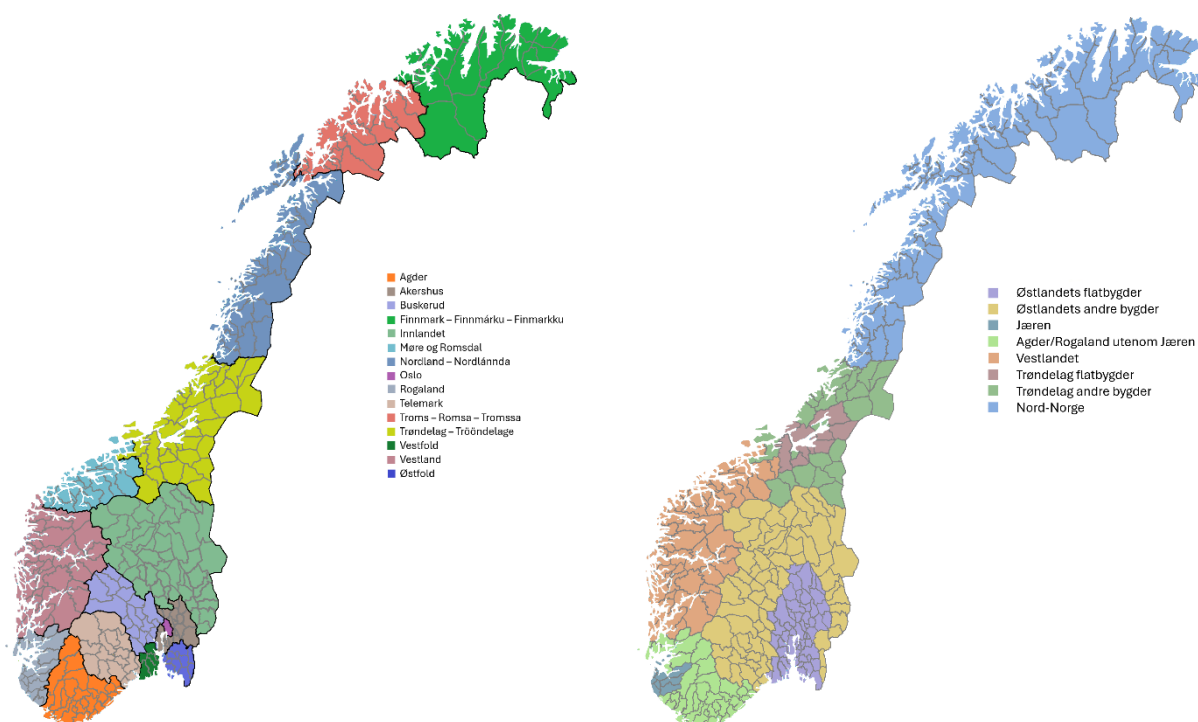
Denne metoden sikrer at vi utnytter mest mulig av den informasjonen som er offentlig tilgjengelig. Vi beregner først subsidier etter gjeldende regler for å komme nærmest mulig en «riktig» fordeling av subsidier per produksjon og bruk. Siden vi i tillegg har informasjon om i hvilken kommune og tilskuddssone bruket befinner seg i, gjør dette også at vi kan fordele subsidier på ønsket regionalt nivå. Deretter justerer vi subsidiebeløpet på bruksnivå med den informasjonen vi har om utbetalte subsidier per bruk. Med dette justerer vi for eventuelle feil i første trinn. I tredje trinn justerer vi subsidiebeløpet likt for alle bruk slik at summen over alle produkter og bruk er lik det subsidiebeløpet vi finner i Stortingsproposisjonen og/eller PSE-databasen siden dette (nasjonale) beløpet er å regne som «fasitsvar» når det gjelder utbetalte subsidier. Til slutt fordeler vi subsidier per innsatsfaktor (f.eks. areal og husdyr) på produserte mengder (f.eks. korn, melk og kjøtt). Denne fordelingen endrer ikke på selve subsidiebeløpet per bruk.

For noen produksjoner og produkter er fordelingen åpenbar. Subsidier til grønnsaksareal fordeles for eksempel på produksjon av grønnsaker. Andre subsidieordninger er ikke like entydige. Subsidier til grovfôrareal fordeles på beitedyr etter markedsverdi. Subsidier til melkekyr og geiter fordeles etter markedsverdien av melk og kjøtt. Fordelingsnøkklene vises i vedlegg 2.

Subsidieordninger uten tilgjengelige utbetalingsregler er fordelt på produkter sjablongmessig basert på annen tilgjengelig informasjon. Hvordan dette er gjort for den enkelte ordningen beskrives i neste kapittel. Subsidiebeløpet per produkt og bruk er også justert med nasjonalt utbetalt subsidiebeløp slik at det er konsistens mellom utbetaling per bruk og utbetaling på landsbasis.

Vår metode med å beregne subsidier per bruk medfører at vi ved beregning av gjennomsnittlig subsidiesats per produksjon og region tar hensyn til både strukturprofilen og distriktsprofilen i virkemiddelbruken. Forskjeller i subsidiesatser mellom regioner skyldes derfor både at bruksstrukturen er forskjellig per region og at subsidiesatsene i seg selv varierer mellom regioner.

Vi viser subsidier per fylke og per jordbruksregion. For sistnevnte bruker vi NIBIOs driftsgranskingsregioner som deler Norge i åtte regioner basert på naturgitte forhold for jordbruksproduksjon (Paulsen Rye 2022).

Figur 5: Regioner for fordeling av subsidiene i norsk jordbruk (kart til venstre: fylker; kart til høyre: jordbruksregioner etter NIBIOs driftsgranskinger)

I driftsgranskingene skilles det mellom sentrale jordbruksområder som Jæren, Østlandets flatbygder og Trøndelags flatbygder, og distriktene som omfatter flere regioner i resten av Sør-Norge og Nord-Norge.

4. Oversikt over subsidiene⁵

Dette kapitlet gir en oversikt over alle subsidiene som er inkludert i analysen. Vi har tatt med både direkte subsidier betalt av skattebetalere over statsbudsjettet og indirekte subsidier som bonden nyter godt av, men som ikke finansieres av skattebetalere. Dette gjelder blant annet redusert MOMS. Alle subsidiebeløp er vist for kalenderåret 2023.

4.1 Alle subsidieordninger

Tabell 3 viser en oversikt over alle subsidieordninger som er inkludert i analysen. **Produksjonstilskudd** (13,4 mrd. kr) og **avløsertilskudd** (1,5 mrd. kr) utbetales etter søknad direkte til bøndene en gang i året. Begge tilskuddene forutsetter aktiv jordbruksdrift og en minste omsetning av jordbruksvarer. Tilskuddene utbetales for bruk av innsatsfaktorer som areal og husdyr. Satsen for tilskuddene varierer med bruksstørrelse og region, dette for å kompensere for naturgitte ulemper og for å motvirke skalafordeler i produksjonen. For mange ordninger er satsene derfor høyere nord og vest i landet enn i de beste jordbruksområdene (Østlandet, Jæren, områdene rundt Trondheimsfjorden). Satsene er også høyere for de første antall husdyr enn for de siste antall husdyr. Det gis også produksjonstilskudd for spesielle driftsformer (f.eks. tilskudd til økologisk jordbruk, tilskudd til bevaringsverdige husdyrraser) og driftsmåter (f.eks. tilskudd for beiting og tilskudd til dyr på utmarksbeite). Det er øvre grenser for utbetalt produksjonstilskudd og avløsertilskudd per bruk, og det trekkes et bunnfradrag av tilskuddsbeløpet. Vi har fordelt produksjonstilskudd og avløsertilskudd etter gjeldende utbetalingsregler med unntak for tilskudd til avløsning ved sykdom mv. der det ikke foreligger informasjon om utbetaling per bruk.

⁵ Fremstillingen av subsidieordningene følger i stor grad Gaasland (2019). Beskrivelsen av noen ordninger er tatt ordrett fra Gaasland (2019) uten at det er merket som direkte sitat i teksten.

Tabell 3: Oversikt over produksjonstilskudd og avløsertilskudd i 2023 (mill. kr)

Kategori	Subsidieordning	Beløp	Fordeling	Kilde ¹⁾
Prod	Produksjonstilskudd	13 388,79		
Prod	Driftstilskudd melk	1 812,9	Utbet.regel	Prop.
Prod	Driftstilskudd kjøttfeproduksjon	668,6	Utbet.regel	Prop.
Prod	Tilskudd til husdyr	4 035,2	Utbet.regel	Prop.
Prod	Tilskudd til bevaringsverdige husdyrraser	24,9	Utbet.regel	Prop.
Prod	Tilskudd til dyr på utmarksbeite	862,8	Utbet.regel	Prop.
Prod	Tilskudd for beiting	480,1	Utbet.regel	Prop.
Prod	Kulturlandskapstilskudd	2 335,8	Utbet.regel	Prop.
Prod	Arealtilskudd	3 019,9	Utbet.regel	Prop.
Prod	Ekstra husdyrtilskudd til økologisk jordbruk	83,2	Utbet.regel	Prop.
Prod	Ekstra arealtilskudd til økologisk jordbruk	65,3	Utbet.regel	Prop.
Avløser	Avløsertilskudd	1 484,80		
Avløser	Tilskudd til avløsning for ferie og fritid	1 316,7	Utbet.regel	Prop.
Avløser	Tilskudd til avløsning ved sykdom mv	168,1	Sjablong	Prop.

1) Prop. 121 S (2022-2023), Justert budsjett 2023, Tabell 8.4

Pristilskudd (2,9 mrd. kr) utbetales bøndene basert på leverte mengder korn, frukt og grønt, melk, kjøtt og egg. Tilskuddene forvaltes av mottaksanleggene for disse produktene på vegne av staten. Pristilskudd har enten samme sats for hele landet (f.eks. grunntilskudd geitemelk, tilskudd til norsk ull) eller de er geografisk differensierte med høyere satser i regioner med naturgitte ulemper (f.eks. distriktstilskudd melk og kjøtt). Vi har fordelt pristilskudd etter gjeldende utbetalingsregler.

Tabell 4: Oversikt over pristilskudd i 2023 (mill. kr)

Kategori	Subsidieordning	Beløp	Fordeling	Kilde ¹⁾
Pris	Pristilskudd	2 859,74		
Pris	Tilskudd til norsk ull	108,0	Utbet.regel	Prop.
Pris	Grunntilskudd geitemelk	70,0	Utbet.regel	Prop.
Pris	Distriktstilskudd melk	659,7	Utbet.regel	Prop.
Pris	Grunntilskudd sau, lam og kje	90,1	Utbet.regel	Prop.
Pris	Kvalitetstilskudd storfekjøtt	438,9	Utbet.regel	Prop.
Pris	Distriktstilskudd kjøtt	673,3	Utbet.regel	Prop.
Pris	Kvalitetstilskudd lammeslakt	505,1	Utbet.regel	Prop.
Pris	Distriktstilskudd egg	5,5	Utbet.regel	Prop.
Pris	Distriktstilskudd potet og grønt i Nord-Norge	7,8	Utbet.regel	Prop.
Pris	Distriktstilskudd frukt og bær	280,6	Utbet.regel	Prop.
Pris	Tilskudd til fellesanlegg for frukt	20,7	Sjablong	Prop.

1) Prop. 121 S (2022-2023), Justert budsjett 2023, Tabell 8.4

Jordbruksavtalen omfatter også andre tilskudd enn de som er vist i Tabell 3 og Tabell 4 over. Tabell 5 gir en oversikt over tilskudd til prisnedskriving, tilskudd til kornproduksjon, investeringstilskudd, frakttilskudd, regionale miljøprogram og en rekke mindre ordninger.

Prisnedskriving av jordbruksvarer (andre enn korn) (225 mill. kr) levert til mottaksanlegg utgjør 225 mill. kr. Det gjelder nedskriving av råvarepriser på melk, egg, potet, kjøtt og matkorn levert til matindustrien gjennom råvarepriskompensasjonsordningen (RÅK) og nedskriving av prisen på potet levert til produksjon av stivelse og sprit. Prisnedskriving sikrer bonden en høyere pris sammenlignet med en situasjon uten prisnedskriving. Tilskudd til prisnedskriving gis med faste satser uten differensiering etter geografi eller leveransens størrelse. Tilskuddene er derfor beregnet som en fast sats per liter eller kg levert jordbruksprodukt.

Tabell 5: Oversikt over andre tilskudd over jordbruksavtalen i 2023 (mill. kr)

Kategori	Subsidieordning	Beløp	Fordeling	Kilde ¹⁾
Nedskriv	Tilskudd til prisnedskriving	225,28		
Nedskriv	Tilskudd til råvareprisordningen	181,3	Sjablong	Prop.
Nedskriv	Tilskudd til potetsprit	22,5	Sjablong	Prop.
Nedskriv	Tilskudd til potetstivelse, industri	21,5	Sjablong	Prop.
Korn	Tilskudd til prisnedskriving korn	2 008,3	Utbet.regel	Prop.
Matkorn	Tilskudd til matkorn	30,3	Utbet.regel	Prop.
Invest	Tilskudd til Landbrukets utviklingsfond	975,6	Sjablong	Prop.
Frakt	Frakttilskudd	446,50		
Frakt	Frakttilskudd kjøtt	170,0	Sjablong	Prop.
Frakt	Frakttilskudd egg	8,3	Sjablong	Prop.
Frakt	Frakttilskudd korn og kraftfôr	268,2	Sjablong	Prop.
Andre	Andre subsidieordninger over jordbruksavtalen	1 411,40		
Andre	Spesielle driftsutgifter	14,6	Sjablong	Prop.
Andre	Avsetningstiltak	45,9	Sjablong	Prop.
Andre	Tilskudd ved svikt i planteproduksjon	93,5	Sjablong	Prop.
Andre	Tilskudd ved svikt i honningproduksjon	3,0	Sjablong	Prop.
Andre	Regionale miljøprogram	391,6	Sjablong	Landbruks- direktoratet
Andre	Tilskudd til dyreavl mm	99,5	Sjablong	Prop.
Andre	Tilskudd til inseminering	28,7	Sjablong	Prop.
Andre	Tilskudd til veterinærreiser	57,4	Sjablong	Prop.
Andre	Tilskudd til organisasjoner	13,4	Sjablong	Prop.
Andre	Pris-, areal- og lagringstilskudd	20,5	Sjablong	Prop.
Andre	Tilskudd til lagring av såkorn	9,2	Sjablong	Prop.
Andre	Tilskudd til rådgivning	112,4	Sjablong	Prop.
Andre	Utvikling av plantemateriale, nordisk	2,4	Sjablong	Prop.
Andre	Utvikling av plantemateriale, oppformering	12,9	Sjablong	Prop.

Kategori	Subsidieordning	Beløp	Fordeling	Kilde ¹⁾
Andre	Utvikling av plantemateriale, Graminor	26,7	Sjablong	Prop.
Andre	Kvalitetstiltak settepotetavl	14,0	Sjablong	Prop.
Andre	Tilskudd til sykepengeordningen i jordbruket	37,4	Sjablong	Prop.
Andre	Tilskudd til landbruksvikarordningen	71,0	Sjablong	Prop.
Andre	Tilskudd til tidligpensjonsordning	62,3	Sjablong	Prop.
Andre	Markedsordningen for korn	0,1	Sjablong	Prop.

1) Prop. 121 S (2022-2023), Justert budsjett 2023, Tabell 8.4; Landbruksdirektoratet: Datafil «Regionale miljøtilskudd – søknadsomgang 2022» på data.norge.no

Tilskudd til prisnedskriving av korn (2 mrd. kr) sikrer en høyere kornpris for kornbonden og en lavere kraftfôrpris for husdyrbonden. I motsetning til prisnedskriving ellers påvirker prisnedskriving av korn derfor bønder med mange ulike produksjoner. Ordningen fungerer ellers på samme måte ved at prisen for korn levert mottaksanlegg skrives ned. Ordningen har en verdi på 2 mrd. kr som tilsvarer 20 prosent av sektorens samlede kraftfôrutgifter.⁶ Siden ordningen subsidierer kraftfôr innkjøpt av husdyrbønder, har vi fordelt subsidiebeløpet på husdyrprodukter med en fast sats per kg melk, ulike kjøttslag og egg med bakgrunn i andel norskprodusert korn i kraftfôret og dyrenes kraftfôrforbruk (jf. vedlegg 3).

Tilskudd til matkorn (30 mill. kr) fungerer på samme måte som tilskudd til prisnedskriving av korn, bare at tilskuddet skriver ned prisen av korn brukt til menneskelig konsum. Vi har fordelt subsidiebeløp med en flat sats per kg korn av matkvalitet til mottaksanlegg.

Investerings- og bedriftsutviklingsmidler (976 mill. kr) er subsidier knyttet til investeringer i tradisjonelt jordbruk (f.eks. investeringer i fjøs og gjødsellager eller rentestøtte). Subsidiebeløpet i St.prp. inkluderer midler til skogbruk, derfor har vi brukt OECD som datakilde siden de angir den delen som går til jordbruk. Det foreligger ikke offentlig informasjon om hvilke bruk som har fått tilskudd, og det varierer uansett fra år til år. Vi har valgt å fordele investeringstilskudd sjablongmessig på alle bruk og produkter i forhold til brukets produksjon og produktenes standard dekningsbidrag (Snellingen Bye m.fl. 2003).

Frakttilskudd (447 mill. kr) utbetales for kjøtt, egg og kraftfôr. Tilskudd reduserer og utjevner kostnadene for transport av kraftfôr mellom gårdsbruk og mottaksanlegg og for transport av egg, slakt og korn mellom mottaksanlegg. Det finnes informasjon om utbetalt tilskudd til mottaksanlegg.

Det er videre mange **andre ordninger over jordbruksavtalen** (1 411 mill. kr). Den største blant disse er regionalt miljøprogram (RMP) (392 mill. kr). RMP er en paraply for ulike ordninger som skal bidra til å ivareta jordbrukets kulturlandskap, biologisk

⁶ Kostnadene for innkjøpt kraftfôr var 10 mrd. kr i 2023 (Budsjettneemnda for jordbruket (2024), tabell 3, s. 15).

mangfold, kulturmiljøer og -minner, jord og jordhelse, tilgjengelighet i jordbrukslandskapet, samt å redusere bruk av plantevernmidler og utslipp til luft og avrenning til vann fra jordbruket. Ordningene er dermed delvis rettet mot betaling av fellesgoder heller enn selve matproduksjon. Vi har kun inkludert de ordningene som er knyttet til de negative effektene av matproduksjon, dvs. avrenning av næringsstoffer til vann, utslipp av klimagasser til luft og bruk av plantevernmidler (jf. vedlegg 4) og fordelt disse per produkt og bruk med bakgrunn i utbetalt subsidiebeløp. Dette basert på informasjon om hvilke bruk som deltar i hvilke ordninger innenfor RMP som er offentlig tilgjengelig gjennom Landbruksdirektoratets database. Andre ordninger, slik som seterdrift og beiting i verdifulle kulturlandskap er utelatt. Disse utgjør ca. 400 mill. kr. Subsidiebeløpet for hele RMP er 786 mill. kr. Andre ordninger over jordbruksavtalen gjelder avsetningstiltak, kompensasjon ved produksjonssvikt, utvikling av nye sorter, rådgivning, sykepengeordning, vikarordning og tidligpensjon. Disse tiltakene er rettet mot jordbrukets infrastruktur, innovasjonssystem og sosiale forhold. De støtter på en indirekte måte opp om matproduksjon. Det foreligger ikke informasjon hvordan ordningene fordeler seg på produkter og bruk. Vi har derfor fordelt subsidiebeløpene basert på brukets produksjon og produktenes standarddekningsbidrag (Snellingen Bye m.fl. 2003).

Tabell 6 viser redusert skatt, sparte avgifter og importvern for 2023. Disse bidrar til økt lønnsomhet i jordbruket og støtter opp om matproduksjon.

Jordbruksfradraget (1 039 mill. kr) beregnes med grunnlag i næringsinntekt fra jordbruk og reduserer bondens skattetrykk. Data fra selvangivelsen kan brukes til å beregne jordbruksfradraget per bruk, men denne informasjonen er ikke offentlig tilgjengelig. Vi vet derimot at næringsinntekt i jordbruket er forskjellig for de ulike produksjonene. Vi har derfor brukt informasjon fra referansebrukene til Budsjettnemnda for jordbruket og beregnet jordbruksfradrag per husdyr og vekst og deretter fordelt dette på produkter (jf. vedlegg 5). Informasjon om verdien av jordbruksfradraget er hentet fra OECDs database. Vi har videre forutsatt sjablongmessig at jordbruksfradraget per husdyr og vekst er det samme for alle bruk uavhengig av geografisk lokalisering, produksjonsform og bruksstørrelse.

Tabell 6: Oversikt over redusert skatt, sparte avgifter og importvern i 2023 (mill. kr)

Kategori	Subsidieordning	Beløp	Fordeling	Kilde ¹⁾
Fradrag	Jordbruksfradrag	1 039,0	Sjablong	OECD
Diesel	Avgiftsfri diesel	431,0	Sjablong	OECD
Strøm	Strømsstøtte	454,0	Sjablong	OECD
Klima	Fritak for klimaavgift	7 254,1	Sjablong	Egen beregning
MOMS	Redusert merverdiavgift	891,2	Sjablong	Egen beregning
Toll	Importvern	4 564,3	Sjablong	OECD

1) OECD. 2025. *Agricultural Policy Monitoring and Evaluation. Country data Norway.*

Avgiftsfri diesel (431 mill. kr) er en ordning som innebærer at jordbruket er fritatt for veibruksavgift. Formålet med veibruksavgiften er å finansiere vedlikehold av veinettet, mens det meste av dieselbruken i jordbruket skjer på åkeren. Avgiften er inkludert i denne rapporten, fordi fritaket for avgiften er en indirekte subsidie av matproduksjon uavhengig av formålet. Subsidiebeløpet er oppgitt i OECDs database og vi har fordelt beløpet sjablongmessig i forhold til produktenes standard dekningsbidrag.

Strømsstøtte til jordbruket (454 mill. kr) reduserer jordbrukets kostnader for strøm. Staten subsidierer indirekte matproduksjon ved å utbetale subsidier til strømforbruk. Ifølge OECDs database er det utbetalt strømsstøtte siden 2021. OECD skiller mellom strømsstøtte til veksthus og andre produksjoner. I mangel av informasjon er strømsstøtten til andre produksjoner fordelt sjablongmessig i forhold til produktenes standard dekningsbidrag.

Norsk jordbruk har et **fritak for klimaavgift** for utslipp til luft relatert til jordbrukssektoren (7,3 mrd. kr), blant annet fordi jordbruk ikke er omfattet av EUs klimakvotesystem. Dette systemet gjelder for andre sektorer som industri, energiforsyning, petroleumssektoren, luftfart og maritim transport (Miljødirektoratet 2025).⁷ Fra 2027 inkluderes også bygg, veitrafikk og noen andre sektorer (Miljødirektoratet 2025). Klimaavtalen mellom staten og jordbruket går ut på at jordbrukets utslipp av klimagasser reduseres uten avgift. Det kan argumenteres for at staten har gitt jordbruket et fritak for klimaavgift, og at staten dermed indirekte subsidierer matproduksjon. Jordbruket belaster klimaet gjennom utslipp av karbondioksid (CO₂), metan (CH₄) og lystgass (N₂O) til luft. Det foreligger informasjon om de enkelte jordbruksprodukters utslipp av de tre nevnte klimagassene (Mittenzwei og Prestvik 2022). Disse klimagassene har ulik drivhuseffekt og omregnes med deres effekt på global oppvarming i et 100 års perspektiv, GWP100 (global warming potential). Metan er en kortlevd klimagass og omregningen til GWP100 er omstridt (Lynch m.fl. 2020). Vi har derfor omregnet metan med 25 prosent av den opprinnelige omregningsfaktoren for metan (Mittenzwei m.fl. 2023). Vi har videre brukt karbonavgiften i EUs klimakvotesystem for å verdsette jordbrukets samlede utslipp av klimagasser (Energi og Klima 2025).⁸

Matvarer gis en **reduisert sats på merverdiavgift** (0,9 mrd. kr). Dette kan anses som en indirekte subsidie til matproduksjon ved at staten går glipp av avgiftsinntekter. Mens den alminnelige satsen er 25 prosent, er satsen ved omsetning av næringsmidler, herunder mat, på 15 prosent. Det er imidlertid strenge begrensninger på hva som defineres som næringsmiddel (Skatteetaten 2025). Korn, melk og dyr levert til slakteri anses først som næringsmiddel når de er prosessert. Dermed gjelder redusert matmoms kun for potet, frukt, grønt og egg levert av bonden (Andersen 2008).

⁷ <https://www.miljodirektoratet.no/ansvarsomrader/klima/klimakvoter/eus-klimakvotesystem/>

⁸ <https://www.energiogklima.no/klimavakten/kvotemarked-eu-og-verden>, nedlastbar datatabell for figuren «EUs kvotemarked: Pris for utslippskvoter som skal til oppgjør desember neste år, i euro per tonn CO₂».

Verdien av tapte avgiftsinntekter er beregnet som 10% av bondens markedsverdi av disse varene.

Importvernet (4,6 mrd. kr) er et hovedelement i norsk jordbrukspolitik. Importvernet betyr at fôr- og matimport ilegges en toll som gjør at prisen på matvarer i Norge, både for produsenter og forbrukere, blir høyere enn de ellers kunne ha vært. Det er en viktig forskjell mellom importvernet og de andre omtalte subsidiene. Mens sistnevnte finansieres av norske skattebetalere enten som subsidier gjennom statsbudsjettet eller som tapte avgiftsinntekter, finansieres importvernet av forbrukerne. Verdien av importvernet beregnes ved å multiplisere norsk produksjonsvolum med differansen mellom norsk pris og importpris. En slik beregning gjøres hvert år av OECD og publiseres i PSE-datafilen. Imidlertid gjøres beregningen av importvernet ikke for alle varer. Frukt, bær og grønnsaker er utelatt. Vi kan derfor ikke inkludere verdien av importvernet for disse produktene. Det er rimelig å anta at importvernet er positivt, i alle fall i perioder av året med norsk produksjon. I perioder uten norsk produksjon er tollsatsene for disse produktene generelt lave.

4.2 Oversikt over subsidieordninger etter kategori over tid

Tabell 7 viser en oversikt over subsidieordningene for årene 2013, 2018 og 2023 i løpende priser. Tallene viser at de samlede subsidiene har økt fra 23,1 mrd. kr i 2013 til 37,1 mrd. kr i 2023. Subsidier over jordbruksavtalen har økt fra 13,1 mrd. kr til 22,4 mrd. kr i samme periode. Derimot har subsidier finansiert av forbrukerne gått ned fra 7,9 mrd. kr i 2013 til 4,6 mrd. kr i 2023.

En del av økningen skyldes generell prisvekst i samfunnet. Korrigert for prisvekst er det en liten nedgang i de totale subsidiene fra 2013 til 2018 og en økning med 7,0 mrd. kr fra 2018 til 2023. Mens subsidier finansiert av skattebetalerne gikk opp med 12 mrd. 2023-kr mellom 2018 og 2023, gikk importvernet ned med 6 mrd. kr.

Tabell 7: Oversikt over direkte og indirekte subsidier til norsk jordbruk og deres andel i 2013, 2018 og 2023 (mill. kr). Løpende priser og 2023-kr.

Subsidiekategori	2013		2018		2023	
	mill. kr	%	mill. kr	%	mill. kr	%
Produksjonstilskudd	8 055	35	7 964	32	13 782	37
Avløsertilskudd	1 359	6	1 232	5	1 485	4
Pristilskudd	1 471	6	2 356	9	2 860	8
Prisnedskriving inkl. korn og matkorn	673	3	1 076	4	2 263	6
Landbrukets utviklingsfond	578	2	671	3	976	3
Frakttilskudd	343	1	362	1	447	1
Andre subsidier over jordbruksavtalen	632	3	509	2	625	2
Jordbruksfradrag	900	4	678	3	1 039	3
Avgiftsfri diesel	478	2	503	2	431	1
Strømstøtte	-	-	-	-	454	1
Fritak for klimaavgift	257	1	1 166	5	7 254	20
Redusert merverdiavgift	459	2	620	2	891	2
Importvern	7 921	34	8 106	32	4 564	12
Sum subsidier (mill. kr)	23 126	100	25 243	100	37 072	100
... finansiert av skattebetalerne over jordbruksavtalen (mill. kr)	13 111	57	14 170	56	22 438	61
... finansiert av skattebetalerne utenom jordbruksavtalen (mill. kr)	2 094	9	2 967	12	10 069	27
... finansiert av forbrukerne (mill. kr)	7 921	34	8 106	32	4 564	12
Sum subsidier (mill. 2023-kr)	31 253	135	30 180	120	37 072	100
... finansiert av skattebetalerne over jordbruksavtalen (mill. 2023-kr)	17 718	77	16 941	67	22 438	61
... finansiert av skattebetalerne utenom jordbruksavtalen (mill. 2023-kr)	2 830	12	3 547	14	10 069	27
... finansiert av forbrukerne (mill. 2023-kr)	10 705	46	9 691	38	4 564	12

Innenfor jordbruksavtalen utgjør produksjonstilskudd den største posten med 13,8 mrd. kr i 2023. Dernext følger pristilskudd (2,9 mrd. kr) og tilskudd til prisnedskriving (2,2 mrd. kr).

Andelen subsidier over jordbruksavtalen ligger nokså stabil på litt over 50 prosent. Derimot har den samlede andelen subsidier finansiert av skattebetalerne økt fra 69 prosent til 88 prosent i denne perioden. Det skyldes at importvernet har gått ned fra 7,9 mrd. kr i 2013 til 4,6 mrd. kr i 2023. Det har igjen sin forklaring i at prisene på verdensmarkedet har økt betydelig i denne perioden, mens de norske prisene har økt mindre.

5. Subsidiene fordelt på produkter

5.1 Alle produkter

Tabell 8 viser at subsidiene over jordbruksavtalen går mest til husdyr og at andelen er stabil over tid. I årene 2013, 2018 og 2023 var andelen 89 prosent. Det er viktig å minne om at subsidier til grovfôr og prisnedskrivning av korn til kraftfôr er inkludert i subsidier til husdyrproduksjon. Kumelk er enkeltvaren som får mest subsidier over jordbruksavtalen med 6,4 mrd. kr eller 28,5 prosent i 2023. Derneft følger storfe (6,2 mrd. kr; 28 prosent) og sau/lam (5,9 mrd. kr; 26 prosent). Dermed går over 90 prosent av alle subsidier innenfor husdyrproduksjon til storfe og sau/lam.

I planteproduksjon er korn enkeltvaren med mest subsidier. De utgjorde 1,8 mrd. kr i 2023, opp fra 1,2 mrd. kr i 2013. Korn mottok 8 prosent av alle subsidiene over jordbruksavtalen. Andre plantevekster får mindre subsidier, selv om subsidier til disse også har økt de senere årene.

Tabell 8: Subsidier og andel av totale subsidier over jordbruksavtalen etter produktgruppe i 2013, 2018 og 2023 (mill. kr i løpende priser og prosent)

	2013		2018		2023	
	Subsidier over jordbruksavtalen (mill. kr)	Andel av total (%)	Subsidier over jordbruksavtalen (mill. kr)	Andel av total (%)	Subsidier over jordbruksavtalen (mill. kr)	Andel av total (%)
Korn	1 224	9,3	1 221	8,6	1 877	8,4
Potet	67	0,5	59	0,4	133	0,6
Frukt	87	0,7	104	0,7	252	1,1
Bær	51	0,4	61	0,4	92	0,4
Grønnsaker, friland	29	0,2	42	0,3	82	0,4
Grønnsaker, veksthus	35	0,3	17	0,1	45	0,2
Kumelk	4 213	32,1	4 217	29,8	6 389	28,5
Geitemelk	290	2,2	321	2,3	499	2,2
Storfe	3 050	23,3	3 677	25,9	6 244	27,8
Sau/lam	3 410	26,0	3 739	26,4	5 917	26,4
Svin	386	2,9	406	2,9	484	2,2
Fjørfe	47	0,4	57	0,4	96	0,4
Egg	220	1,7	231	1,6	271	1,2
Planteproduksjon	1 494	11,4	1 523	10,7	2 538	11,3
Husdyrproduksjon	11 617	88,6	12 647	89,3	19 900	88,7
Total	13 111	100	14 170	100	22 438	100

I Tabell 9 er subsidiebeløpene utvidet til også å omfatte subsidier utenom jordbruksavtalen og importvern. Samlet subsidiebeløp er naturlig nok høyere, men det som er interessant er endringen i subsidieandelen for de enkelte varene.

Tabell 9: Subsidiebeløp («beløp») og andel av samlet subsidiebeløp («andel») for alle subsidier etter vare i 2013, 2018 og 2023 (mill. kr i løpende priser og prosent)

	2013		2018		2023	
	Beløp (mill. kr)	Andel (%)	Beløp (mill. kr)	Andel (%)	Beløp (mill. kr)	Andel (%)
Korn	2 369	10,2	2 317	9,2	4 234	11,4
Potet	167	0,7	198	0,8	558	1,5
Frukt	129	0,6	151	0,6	352	0,9
Bær	108	0,5	132	0,5	188	0,5
Grønnsaker, friland	201	0,9	296	1,2	626	1,7
Grønnsaker, veksthus	127	0,6	186	0,7	376	1,0
Kumelk	6 492	28,1	7 234	28,7	8 269	22,3
Geitemelk	311	1,4	349	1,4	613	1,6
Storfe	5 096	22,0	6 288	24,9	11 013	29,7
Sau/lam	4 121	17,8	3 934	15,6	6 639	17,9
Svin	1 914	8,3	2 095	8,3	2 522	6,8
Fjørfe	1 189	5,1	1 167	4,6	1 236	3,3
Egg	901	3,9	896	3,5	444	1,2
Planteproduksjon	3 102	13,4	3 280	13,0	6 335	17,1
Husdyrproduksjon	20 024	86,6	21 962	87,0	30 737	82,9
Sum	23 126	100	25 243	100	37 071	100

Andelen går opp for planteproduksjon samlet med 5 prosent-poeng i 2023 og tilsvarende ned for husdyrproduksjon samlet. Dette viser at subsidier utenom jordbruksavtalen og importvern betyr mest for planteprodukter relativt sett. I absolutte verdier får likevel husdyrprodukter mest. Importvern og subsidier utenom jordbruksavtalen forsterker dermed den absolutte forskjellen i subsidier mellom planteproduksjon og husdyrproduksjon.

Det generelle bildet varierer mellom varene. Grønnsaker og fjørfe har relativt sett mest subsidier utenom jordbruksavtalen og/eller gjennom importvernet. I motsatt ende finner vi sau/lam, som får lite subsidier fra ordninger utenom jordbruksavtalen og importvernet i 2023.

Tabell 10: Produsentpris, subsidiebeløp per produsert enhet og andel i forhold til produksjonsverdi for subsidier over hhv. jordbruksavtalen og alle subsidier unntatt importvern, etter produktgruppe i 2023 (kr/ltr el. kg og prosent)

	Produsent- pris	Subsidier over jordbruksavtalen		Alle subsidier unntatt importvern	
		Beløp per enhet	Andel av produksjonsverdi ¹⁾	Beløp per enhet	Andel av produksjonsverdi ¹⁾
	kr/ltr el. kg	kr/ltr el. kg	%	kr/ltr el. kg	%
Korn	3,90	2,00	30,9	2,57	39,7
Potet	4,64	0,51	7,6	2,15	31,7
Frukt	15,29	10,42	34,9	14,54	48,7
Bær	76,27	11,07	11,2	22,59	22,9
Grønnsaker på friland	18,20	0,52	2,4	3,97	17,9
Grønnsaker i veksthus	48,15	2,09	3,7	7,84	14,0
Kumelk	6,51	4,59	36,6	6,03	48,1
Geitemelk	6,50	26,59	67,9	32,67	83,4
Storfe	64,03	68,66	39,9	108,03	62,8
Sau/lam	55,07	259,85	68,6	323,63	85,5
Svin	36,63	3,66	8,5	6,48	15,0
Fjørfe	28,77	0,82	2,7	2,04	6,6
Egg	20,74	3,70	12,6	8,66	29,5

1) Produksjonsverdi definert som sum av produsentpris og subsidier unntatt importvern siden importvern allerede er inkludert i produsentpris

Det generelle bildet varierer mellom varene. Grønnsaker og fjørfe har relativt sett mest subsidier utenom jordbruksavtalen og/eller gjennom importvernet. I motsatt ende finner vi sau/lam, som får lite subsidier fra ordninger utenom jordbruksavtalen og importvernet i 2023.

Tabell 11: Subsidiebeløp («beløp») og andel av produksjonsverdi («andel») for alle subsidier inkl. importvern etter vare i 2013, 2018 og 2023 (kr/ltr el. kg i løpende priser og prosent)

	2013		2018		2023	
	Beløp per enhet (kr/kg)	Andel av prod.-verdien ¹⁾ (%)	Beløp per enhet (kr/kg)	Andel av prod.-verdien ¹⁾ (%)	Beløp per enhet (kr/kg)	Andel av prod.-verdien ¹⁾ (%)
	kr/ltr el.kg	%	kr/ltr el.kg	%	kr/ltr el.kg	%
Korn	1,96	48,2	2,37	49,1	3,05	47,1
Potet	0,70	20,8	0,79	20,1	2,15	31,7
Frukt	9,33	43,4	8,14	40,9	14,54	48,7
Bær	11,77	21,2	11,48	19,4	22,59	22,9
Grønnsaker på friland	1,31	11,7	1,98	12,5	3,97	17,9
Grønnsaker i veksthus	3,34	12,3	4,43	11,4	7,84	14,0
Kumelk	3,26	41,8	3,39	38,5	6,02	48,0
Geitemelk	15,73	76,7	16,43	74,2	32,67	83,4
Storfe	39,93	45,9	48,72	48,9	108,23	62,9
Sau/lam	162,89	78,3	157,48	80,4	323,05	85,3
Svin	3,91	14,2	4,05	14,0	6,82	15,8
Fjørfe	1,17	5,7	1,43	6,8	2,33	7,6
Egg	6,09	29,7	6,07	28,4	8,53	29,0
Sum		58,1		55,6		53,3

1) Produksjonsverdi definert som sum av produsentpris og subsidier unntatt importvern siden importvern allerede er inkludert i produsentpris

5.2 Korn

Tabell 12 viser at de samlede subsidiene til korn i 2023 var 6,47 kr/kg. De utgjorde 53 prosent av produksjonsverdien. Dette er en svak økning fra 50 prosent i 2013 og 52 prosent i 2018.

Blant subsidier over jordbruksavtalen betyr produksjonstilskudd (21 prosent) klart mest. Utenom jordbruksavtalen er jordbruksfradraget den viktigste subsidieordningen med 4 prosent i 2023. Importvernet er viktig og bidro med 23 prosent av produksjonsverdien.

Tabell 12: Subsidiebeløp («beløp») og andel av produksjonsverdien for korn etter subsidiekategori i 2013, 2018 og 2023 (løpende kr/kg, 2023-kr/kg og prosent)

	2013		2018		2023	
	Beløp per enhet (kr/kg)	Andel av prod.-verdien ¹⁾ (%)	Beløp per enhet (kr/kg)	Andel av prod.-verdien ¹⁾ (%)	Beløp per enhet (kr/kg)	Andel av prod.-verdien ¹⁾ (%)
Produksjonstilskudd	0,80	19,7	1,00	20,7	1,35	20,8
Avløsertilskudd	0,00	0,0	0,00	0,0	0,00	0,0
Pristilskudd	0,00	0,0	0,00	0,0	0,00	0,0
Prisnedskriving inkl. korn og matkorn	0,05	1,2	0,12	2,4	0,03	0,5
Landbrukets utviklingsfond	0,14	3,4	0,19	4,0	0,23	3,5
Frakttilskudd	0,00	0,0	0,00	0,0	0,00	0,0
Andre subsidieordninger over jordbruksavtalen	0,28	7,0	0,31	6,4	0,39	6,0
Jordbruksfradrag	0,23	5,6	0,21	4,3	0,26	4,0
Avgiftsfri diesel	0,11	2,8	0,14	3,0	0,10	1,6
Strømstøtte	0,00	0,0	0,00	0,0	0,11	1,6
Fritak for klimaavgift	0,01	0,3	0,03	0,6	0,10	1,5
Redusert merverdiavgift	0,00	0,0	0,00	0,0	0,00	0,0
Importvern	0,83	20,4	1,05	21,8	1,87	28,9
Sum subsidier	2,46	60,2	3,05	63,2	4,43	68,6
... over jordbruksavtalen	1,27	31,2	1,62	33,5	2,00	30,9
... utenom jordbruksavtalen	0,35	8,7	0,38	7,9	0,57	8,8
... importvern	0,83	20,4	1,05	21,8	1,87	28,9
Markedspris (inkl. importvern)	2,45		2,83		3,90	
Sum subsidier (2023-kr)	3,32	60,2	3,64	63,2	4,43	68,6
... over jordbruksavtalen (2023-kr)	1,72	31,2	1,93	33,5	2,00	30,9
... utenom jordbruksavtalen (2023-kr)	0,48	8,7	0,45	7,9	0,57	8,8
... importvern (2023-kr)	1,12	20,4	1,26	21,8	1,87	28,9

1) Produksjonsverdi definert som sum av produsentpris og subsidier unntatt importvern siden importvern allerede er inkludert i produsentpris

Tabell 13 viser sum subsidier for korn i ulike regioner og på landsbasis for 2013, 2018 og 2023. Støttesatsen er høyest i Telemark, Agder, på Vestlandet, i Møre og Romsdal og i Nordland. Dette er ikke regioner med tradisjonelt betydelig kornproduksjon. Subsidiene er lavest i typiske kornregioner som flatbygdene på Østlandet og i Trøndelag med 4-5 kr/kg korn. Møre og Romsdal er fylket høyest subsidie for korn, mens dette gjelder for Vestlandet blant jordbruksregionene. I disse regionene er subsidiesatsen er 2,7 ganger høyere sammenlignet med landsgjennomsnittet. Den høyeste subsidiesatsen (Vestlandet) er 3 ganger høyere enn subsidiesatsen i regionen med lavest sats (Østlandets flatbygd)-

Tabell 13: Subsidier («beløp») og andel av produksjonsverdien («andel») for korn etter regioner og på landsbasis i 2013, 2018 og 2023 (løpende kr/kg og prosent)

	2013		2018		2023	
	Beløp per enhet (kr/kg)	Andel av prod.-verdien ¹ (%)	Beløp per enhet (kr/kg)	Andel av prod.-verdien ¹ (%)	Beløp per enhet (kr/kg)	Andel av prod.-verdien ¹ (%)
Oslo/Akershus	2,76	63	3,91	69	5,42	73
Østfold	1,62	50	2,19	55	3,08	60
Vestfold	1,74	52	2,32	57	3,15	61
Buskerud	2,07	56	3,07	63	4,22	67
Telemark	4,52	74	5,52	76	6,59	76
Agder	5,53	77	6,31	78	7,43	79
Rogaland	2,78	63	2,64	60	4,08	67
Vestland	6,69	81	6,46	78	9,60	83
Møre og Romsdal	5,48	77	7,57	81	11,84	85
Innlandet	2,37	59	2,88	62	4,43	69
Trøndelag	3,42	68	3,18	64	5,09	71
Nordland	7,61	82	4,65	72	6,17	75
Troms	0,00	0	0,00	0	0,00	0
Finnmark	0,00	0	0,00	0	0,00	0
Østlandets flatbygder	2,08	56	2,80	61	3,88	66
Østlandets andre bygder	3,01	65	3,62	67	5,21	72
Jæren	2,74	63	2,62	60	4,07	67
Rogaland/Agder utenom Jæren	5,63	78	6,37	78	7,42	78
Vestlandet	5,50	77	7,52	81	11,70	85
Trøndelag flatbygder	3,28	67	3,07	63	4,92	71
Trøndelag andre bygder	3,95	71	3,54	67	5,88	74
Nord-Norge	8,20	84	5,09	74	6,69	77
Landet	2,44	60	3,02	63	4,34	68

1) Produksjonsverdi definert som sum av produsentpris og subsidier unntatt importvern siden importvern allerede er inkludert i produsentpris

5.3 Potet

Tabell 14 viser at de samlede subsidiene til potet i 2023 var 2,15 kr/kg. Med en markedspris på 4,64 kr/kg utgjorde dette 32 prosent av den samlede produksjonsverdien.

Utenom jordbruksavtalen er fritak for klimaavgift viktigst med 1,07 kr/kg eller 16 prosent av produksjonsverdien.

Det er ikke beregnet importvern på potet fordi dette ikke gjøres av OECD. I praksis betyr dette å undervurdere de samlede subsidiene til potetproduksjon.

Tabell 14: Subsidiebeløp («beløp») og andel av produksjonsverdien («andel») for potet etter subsidiekategori i 2013, 2018 og 2023 (løpende kr/kg, 2023-kr/kg og prosent)

	2013		2018		2023	
	Beløp per enhet (kr/kg)	Andel av prod.-verdien ¹⁾ (%)	Beløp per enhet (kr/kg)	Andel av prod.-verdien ¹⁾ (%)	Beløp per enhet (kr/kg)	Andel av prod.-verdien ¹⁾ (%)
Produksjonstilskudd	0,14	4,1	0,11	2,9	0,39	5,7
Avløsertilskudd	0,00	0,0	0,00	0,0	0,00	0,0
Pristilskudd	0,00	0,1	0,00	0,0	0,00	0,0
Prisnedskriving inkl. korn og matkorn	0,05	1,5	0,06	1,4	0,04	0,6
Landbrukets utviklingsfond	0,04	1,3	0,04	0,9	0,05	0,7
Frakttilskudd	0,00	0,0	0,00	0,0	0,00	0,0
Andre subsidieordninger over jordbruksavtalen	0,05	1,4	0,03	0,7	0,03	0,5
Jordbruksfradrag	0,08	2,3	0,05	1,2	0,06	0,9
Avgiftsfri diesel	0,04	1,0	0,03	0,7	0,02	0,3
Strømstøtte	0,00	0,0	0,00	0,0	0,02	0,3
Fritak for klimaavgift	0,04	1,1	0,17	4,3	1,07	15,7
Redusert merverdiavgift	0,27	7,9	0,32	8,0	0,46	6,8
Importvern	0,00	0,0	0,00	0,0	0,00	0,0
Sum subsidier	0,70	20,8	0,79	20,0	2,15	31,7
... over jordbruksavtalen	0,28	8,3	0,23	6,0	0,51	7,6
... utenom jordbruksavtalen	0,42	12,4	0,56	14,1	1,64	24,1
... importvern	0,00	0,0	0,00	0,0	0,00	0,0
Markedspris (inkl. importvern)	2,69		3,15		4,64	
Sum subsidier (2023-kr)	0,95	20,8	0,94	20,1	2,15	31,7
... over jordbruksavtalen (2023-kr)	0,38	8,3	0,28	6,0	0,51	7,6
... utenom jordbruksavtalen (2023-kr)	0,57	12,4	0,66	14,1	1,64	24,1
... importvern (2023-kr)	-	0,0	-	0,0	-	0,0

1) Produksjonsverdi definert som sum av produsentpris og subsidier unntatt importvern siden importvern allerede er inkludert i produsentpris

Tabell 15 viser subsidier for potet i ulike regioner og på landsbasis for årene 2013, 2018 og 2023. Med unntak av Nord-Norge, der subsidiesatsen er 50 prosent høyere enn landsgjennomsnittet, er det mindre regional variasjon. Regional variasjon er mindre enn for korn. Satsen i Nord-Norge er 1,7 ganger høyere enn satsen på Østlandets flatbygger.

Tabell 15: Subsidier («beløp») og andel av produksjonsverdien («andel») for potet etter regioner og på landsbasis i 2013, 2018 og 2023 (løpende kr/kg og prosent)

	2013		2018		2023	
	Beløp per enhet (kr/kg)	Andel av prod.-verdien ¹⁾ (%)	Beløp per enhet (kr/kg)	Andel av prod.-verdien ¹⁾ (%)	Beløp per enhet (kr/kg)	Andel av prod.-verdien ¹⁾ (%)
Oslo/Akershus	0,64	19	0,74	19	2,17	32
Østfold	0,52	16	0,67	17	1,92	29
Vestfold	0,47	15	0,62	16	1,70	27
Buskerud	0,55	17	0,71	18	1,92	29
Telemark	0,86	24	0,94	23	1,99	30
Agder	0,80	23	0,94	23	2,35	34
Rogaland	0,79	23	0,84	21	2,24	33
Vestland	1,56	37	1,54	33	3,01	39
Møre og Romsdal	1,02	28	0,97	23	2,58	36
Innlandet	0,64	19	0,74	19	2,11	31
Trøndelag	0,78	22	0,81	20	2,29	33
Nordland	1,92	42	2,00	39	3,71	44
Troms	1,39	34	1,49	32	3,01	39
Finnmark	8,83	77	7,96	72	8,08	64
Østlandets flatbygder	0,55	17	0,68	18	1,89	29
Østlandets andre bygder	0,67	20	0,76	20	2,17	32
Jæren	0,78	22	0,84	21	2,23	32
Rogaland/Agder utenom Jæren	0,82	23	0,94	23	2,38	34
Vestlandet	1,23	31	1,17	27	2,74	37
Trøndelag flatbygder	0,73	21	0,78	20	2,25	33
Trøndelag andre bygder	0,92	25	0,89	22	2,39	34
Nord-Norge	1,76	40	1,74	36	3,27	41
Landet	0,70	21	0,79	20	2,15	32

1) Produksjonsverdi definert som sum av produsentpris og subsidier unntatt importvern siden importvern allerede er inkludert i produsentpris

5.4 Frukt

Tabell 16 viser at de samlede subsidiene til frukt var 14,54 kr/kg i 2023 og nesten like store som markedsprisen (15,29 kr/kg). Subsidieandelen var dermed 49 prosent. Den har økt fra 43 prosent og 41 prosent i hhv. 2013 og 2018. Pristilskudd er den viktigste enkeltordningen for frukt og står for halvparten av de samlede subsidiene. Derne er også produksjonstilskudd (7 prosent) og verdien av redusert merverdiavgift (5 prosent) viktig.

Importvernet er ikke beregnet for frukt.

Tabell 16: Subsidiebeløp («beløp») og andel av produksjonsverdien («andel») for frukt etter subsidiekategori i 2013, 2018 og 2023 (løpende kr/kg, 2023-kr/kg og prosent)

	2013		2018		2023	
	Beløp per enhet (kr/kg)	Andel av prod.-verdien ¹⁾ (%)	Beløp per enhet (kr/kg)	Andel av prod.-verdien ¹⁾ (%)	Beløp per enhet (kr/kg)	Andel av prod.-verdien ¹⁾ (%)
Produksjonstilskudd	1,85	8,6	1,40	7,0	2,19	7,3
Avløsertilskudd	0,00	0,0	0,00	0,0	0,00	0,0
Pristilskudd	2,93	13,6	3,05	15,3	6,75	22,6
Prisnedskriving inkl. korn og matkorn	0,00	0,0	0,00	0,0	0,00	0,0
Landbrukets utviklingsfond	0,75	3,5	0,68	3,4	0,91	3,0
Frakttilskudd	0,00	0,0	0,00	0,0	0,00	0,0
Andre subsidieordninger over jordbruksavtalen	0,82	3,8	0,52	2,6	0,58	1,9
Jordbruksfradrag	1,13	5,3	0,68	3,4	0,95	3,2
Avgiftsfri diesel	0,62	2,9	0,51	2,6	0,40	1,3
Strømstøtte	0,00	0,0	0,00	0,0	0,42	1,4
Fritak for klimaavgift	0,03	0,1	0,13	0,6	0,82	2,7
Redusert merverdiavgift	1,22	5,7	1,18	5,9	1,53	5,1
Importvern	0,00	0,0	0,00	0,0	0,00	0,0
Sum subsidier	9,33	43,4	8,14	40,9	14,54	48,7
... over jordbruksavtalen	6,34	29,5	5,64	28,3	10,42	34,9
... utenom jordbruksavtalen	2,99	13,9	2,50	12,5	4,12	13,8
... importvern	0,00	0,0	0,00	0,0	0,00	0,0
Markedspris (inkl. importvern)	12,16		11,78		15,29	
Sum subsidier (2023-kr)	12,61	43,4	9,73	40,9	14,54	48,7
... over jordbruksavtalen (2023-kr)	8,56	29,5	6,75	28,3	10,42	34,9
... utenom jordbruksavtalen (2023-kr)	4,05	13,9	2,99	12,5	4,12	13,8
... importvern (2023-kr)	-	0,0	-	0,0	-	0,0

1) Produksjonsverdi definert som sum av produsentpris og subsidier unntatt importvern siden importvern allerede er inkludert i produsentpris

Tabell 17 viser subsidier for frukt i ulike regioner og på landsbasis for årene 2013, 2018 og 2023. Satsene er høyest i Nord-Norge og i Rogaland/Agder utenom Jæren. Det er stor regional variasjon i subsidiesatsen. I Rogaland/Agder utenom Jæren som har høyest sats, er satsen 5,5 ganger høyere enn på Østlandets flatbygder som har lavest sats.

Tabell 17: Subsidier («beløp») og andel av produksjonsverdien («andel») for frukt etter regioner og på landsbasis i 2013, 2018 og 2023 (løpende kr/kg og prosent)

	2013		2018		2023	
	Beløp per enhet (kr/kg)	Andel av prod.-verdien ¹ (%)	Beløp per enhet (kr/kg)	Andel av prod.-verdien ¹ (%)	Beløp per enhet (kr/kg)	Andel av prod.-verdien ¹ (%)
Oslo/Akershus	6,25	34	3,69	24	7,17	32
Østfold	3,56	23	2,44	17	5,21	25
Vestfold	3,36	22	2,45	17	5,24	26
Buskerud	3,62	23	3,09	21	4,62	23
Telemark	8,95	42	8,19	41	15,40	50
Agder	14,79	55	12,49	51	21,34	58
Rogaland	11,33	48	10,39	47	18,94	55
Vestland	11,83	49	10,63	47	18,48	55
Møre og Romsdal	11,14	48	10,40	47	19,21	56
Innlandet	5,33	30	4,76	29	11,99	44
Trøndelag	11,29	48	9,63	45	17,72	54
Nordland	14,74	55	17,35	60	27,80	65
Troms	18,54	60	21,51	65	24,52	62
Finnmark	0,00	0	0,00	0	0,00	0
Østlandets flatbygder	5,41	31	4,79	29	5,08	25
Østlandets andre bygder	9,82	45	8,74	43	15,73	51
Jæren	12,50	51	11,89	50	19,40	56
Rogaland/Agder utenom Jæren	12,42	51	10,63	47	19,31	56
Vestlandet	11,78	49	10,63	47	18,51	55
Trøndelag flatbygder	11,44	48	9,67	45	17,47	53
Trøndelag andre bygder	10,98	47	9,42	44	19,51	56
Nord-Norge	16,26	57	17,84	60	27,65	64
Landet	9,33	43	8,14	41	14,54	49

1) Produksjonsverdi definert som sum av produsentpris og subsidier unntatt importvern siden importvern allerede er inkludert i produsentpris

5.5 Bær

Tabell 18 viser at de samlede subsidiene til bær i 2023 22,59 kr/kg. Det var om lag 23 prosent av produksjonsverdien. Markedsprisen var 76,27 kr/kg. Subsidiesatsen er nesten blitt tredoblet siden 2013, og markedsprisen har nesten doblet seg i samme periode. Som for frukt er pristilskudd (5 prosent av produksjonsverdien) og redusert merverdiavgift (8 prosent av produksjonsverdien) viktigst.

Det er ikke beregnet importvern.

Tabell 18: Subsidiebeløp («beløp») og andel av produksjonsverdien («andel») for bær etter subsidiekategori i 2013, 2018 og 2023 (løpende kr/kg, 2023-kr/kg og prosent)

	2013		2018		2023	
	Beløp per enhet (kr/kg)	Andel av prod.-verdien ¹⁾ (%)	Beløp per enhet (kr/kg)	Andel av prod.-verdien ¹⁾ (%)	Beløp per enhet (kr/kg)	Andel av prod.-verdien ¹⁾ (%)
Produksjonstilskudd	1,73	3,1	1,92	3,2	3,58	3,6
Avløsertilskudd	0,00	0,0	0,00	0,0	0,00	0,0
Pristilskudd	2,42	4,4	2,24	3,8	5,37	5,4
Prisnedskriving inkl. korn og matkorn	0,00	0,0	0,00	0,0	0,00	0,0
Landbrukets utviklingsfond	0,71	1,3	0,66	1,1	1,29	1,3
Frakttilskudd	0,00	0,0	0,00	0,0	0,00	0,0
Andre subsidieordninger over jordbruksavtalen	0,77	1,4	0,50	0,8	0,83	0,8
Jordbruksfradrag	1,15	2,1	0,71	1,2	1,43	1,4
Avgiftsfri diesel	0,58	1,1	0,50	0,8	0,57	0,6
Strømstøtte	0,00	0,0	0,00	0,0	0,59	0,6
Fritak for klimaavgift	0,05	0,1	0,21	0,3	1,31	1,3
Redusert merverdiavgift	4,37	7,9	4,76	8,1	7,63	7,7
Importvern	0,00	0,0	0,00	0,0	0,00	0,0
Sum subsidier	11,77	21,2	11,48	19,4	22,59	22,9
... over jordbruksavtalen	5,62	10,1	5,32	9,0	11,07	11,2
... utenom jordbruksavtalen	6,15	11,1	6,16	10,4	11,52	11,7
... importvern	0,00	0,0	0,00	0,0	0,00	0,0
Markedspris (inkl. importvern)	43,65		47,58		76,27	
Sum subsidier (2023-kr)	15,91	21,2	13,73	19,4	22,59	22,9
... over jordbruksavtalen (2023-kr)	7,60	10,1	6,36	9,0	11,07	11,2
... utenom jordbruksavtalen (2023-kr)	8,31	11,1	7,37	10,4	11,52	11,7
... importvern (2023-kr)	-	0,0	-	0,0	-	0,0

1) Produksjonsverdi definert som sum av produsentpris og subsidier unntatt importvern siden importvern allerede er inkludert i produsentpris

Tabell 19 viser sum subsidier for bær i ulike regioner og på landsbasis for årene 2013, 2018 og 2023. Som for andre matvekster er satsene høyest i Nord-Norge fulgt av Vestlandet. På Østlandet ligger satsene under gjennomsnittet for landet.

Regional variasjon i subsidiesatsene er stor. Satsen i Nord-Norge (53,54 kr/kg) er om lag 3,5 ganger høyere enn satsen på Østlandets flatbygder (14,47 kr/kg).

Tabell 19: Subsidier («beløp») og andel av produksjonsverdien («andel») for bær etter regioner og på landsbasis i 2013, 2018 og 2023 (løpende kr/kg og prosent)

	2013		2018		2023	
	Beløp per enhet (kr/kg)	Andel av prod.-verdien ¹⁾ (%)	Beløp per enhet (kr/kg)	Andel av prod.-verdien ¹⁾ (%)	Beløp per enhet (kr/kg)	Andel av prod.-verdien ¹⁾ (%)
Oslo/Akershus	9,04	17	9,54	17	21,79	22
Østfold	6,59	13	6,20	12	12,59	14
Vestfold	6,99	14	6,82	13	13,78	15
Buskerud	7,27	14	7,84	14	14,96	16
Telemark	14,82	25	14,00	23	22,56	23
Agder	16,44	27	17,31	27	31,88	29
Rogaland	15,71	26	13,96	23	31,03	29
Vestland	22,15	34	19,59	29	36,17	32
Møre og Romsdal	18,34	30	17,51	27	33,99	31
Innlandet	8,78	17	9,33	16	19,25	20
Trøndelag	12,52	22	13,04	22	26,04	25
Nordland	31,60	42	28,74	38	55,09	42
Troms	28,13	39	27,05	36	52,44	41
Finnmark	79,10	64	18,36	28	32,24	30
Østlandets flatbygder	7,65	15	7,64	14	14,47	16
Østlandets andre bygder	14,17	25	14,31	23	28,41	27
Jæren	14,12	24	12,18	20	29,22	28
Rogaland/Agder utenom Jæren	17,06	28	17,47	27	32,63	30
Vestlandet	20,80	32	18,91	28	35,56	32
Trøndelag flatbygder	10,93	20	11,76	20	24,69	24
Trøndelag andre bygder	17,34	28	15,65	25	32,34	30
Nord-Norge	30,67	41	27,74	37	53,54	41
Landet	11,77	21	11,48	19	22,59	23

1) Produksjonsverdi definert som sum av produsentpris og subsidier unntatt importvern siden importvern allerede er inkludert i produsentpris

5.6 Grønnsaker på friland

Tabell 20 viser at de samlede subsidiene til grønnsaker på friland i 2023 var på 3,97 kr/kg med en markedspris på 18,20 kr/kg. Det gir en subsidieandel på 18 prosent av produksjonsverdien. Det er lite støtte over jordbruksavtalen med 0,52 kr/kg i 2023. Det meste av dette er knyttet til produksjonstilskudd som utgjør 2 prosent av produksjonsverdien. Utenom jordbruksavtalen er de indirekte subsidiene fritak for klimaavgift (7 prosent) og redusert matmoms (8 prosent) viktigst.

Det er ikke beregnet importvern for grønnsaker på friland.

Tabell 20: Subsidiebeløp («beløp») og andel av produksjonsverdien («andel») for grønnsaker på friland etter subsidiekategori i 2013, 2018 og 2023 (løpende kr/kg, 2023-kr/kg og prosent)

	2013		2018		2023	
	Beløp per enhet (kr/kg)	Andel av prod.-verdien ¹⁾ (%)	Beløp per enhet (kr/kg)	Andel av prod.-verdien ¹⁾ (%)	Beløp per enhet (kr/kg)	Andel av prod.-verdien ¹⁾ (%)
Produksjonstilskudd	0,11	1,0	0,20	1,3	0,40	1,8
Avløsertilskudd	0,00	0,0	0,00	0,0	0,00	0,0
Pristilskudd	0,00	0,0	0,00	0,0	0,00	0,0
Prisnedskriving inkl. korn og matkorn	0,00	0,0	0,00	0,0	0,00	0,0
Landbrukets utviklingsfond	0,04	0,3	0,04	0,3	0,07	0,3
Frakttilskudd	0,00	0,0	0,00	0,0	0,00	0,0
Andre subsidieordninger over jordbruksavtalen	0,04	0,4	0,03	0,2	0,05	0,2
Jordbruksfradrag	0,05	0,4	0,04	0,2	0,06	0,3
Avgiftsfri diesel	0,03	0,3	0,03	0,2	0,03	0,1
Strømstøtte	0,00	0,0	0,00	0,0	0,03	0,1
Fritak for klimaavgift	0,05	0,5	0,24	1,5	1,52	6,8
Redusert merverdiavgift	0,99	8,8	1,39	8,8	1,82	8,2
Importvern	0,00	0,0	0,00	0,0	0,00	0,0
Sum subsidier	1,31	11,7	1,98	12,5	3,97	17,9
... over jordbruksavtalen	0,19	1,7	0,28	1,8	0,52	2,4
... utenom jordbruksavtalen	1,12	10,0	1,70	10,7	3,45	15,6
... importvern	0,00	0,0	0,00	0,0	0,00	0,0
Markedspris (inkl. importvern)	9,86		13,92		18,20	
Sum subsidier (2023-kr)	1,77	11,7	2,37	12,5	3,97	17,9
... over jordbruksavtalen (2023-kr)	0,25	1,7	0,34	1,8	0,52	2,4
... utenom jordbruksavtalen (2023-kr)	1,51	10,0	2,03	10,7	3,45	15,6
... importvern (2023-kr)	-	0,0	-	0,0	-	0,0

1) Produksjonsverdi definert som sum av produsentpris og subsidier unntatt importvern siden importvern allerede er inkludert i produsentpris

Tabell 21 viser sum subsidier for grønnsaker på friland i ulike regioner og på landsbasis for årene 2013, 2018 og 2023.

I tråd med de jordbrukspolitiske målsettingene er satsene høyest i Nord-Norge og på Vestlandet. Den regionale variasjonen i subsidiesatsene er likevel ikke spesielt høyt. I regionen med høyest sats (Nord-Norge, 6,44 kr/kg) er satsen 1,7 ganger høyere enn i regionen med lavest sats (Østlandets flatbygder, 3,75 kr/kg).

Tabell 21: Subsidier («beløp») og andel av produksjonsverdien («andel») for grønnsaker på friland etter regioner og på landsbasis i 2013, 2018 og 2023 (løpende kr/kg og prosent)

	2013		2018		2023	
	Beløp per enhet (kr/kg)	Andel av prod.-verdien ¹⁾ (%)	Beløp per enhet (kr/kg)	Andel av prod.-verdien ¹⁾ (%)	Beløp per enhet (kr/kg)	Andel av prod.-verdien ¹⁾ (%)
Oslo/Akershus	1,33	12	1,97	12	4,28	19
Østfold	1,23	11	1,80	11	4,03	18
Vestfold	1,15	10	1,72	11	3,56	16
Buskerud	1,15	10	1,73	11	3,45	16
Telemark	1,50	13	2,33	14	3,68	17
Agder	1,68	15	2,50	15	4,73	21
Rogaland	1,42	13	2,22	14	4,39	19
Vestland	2,10	18	2,96	18	5,73	24
Møre og Romsdal	2,34	19	2,69	16	4,93	21
Innlandet	1,30	12	2,07	13	4,09	18
Trøndelag	1,55	14	2,29	14	4,44	20
Nordland	2,56	21	3,53	20	5,91	25
Troms	3,39	26	3,73	21	6,74	27
Finnmark						
Østlandets flatbygder	1,21	11	1,84	12	3,75	17
Østlandets andre bygder	1,67	14	2,56	16	4,81	21
Jæren	1,41	13	2,21	14	4,37	19
Rogaland/Agder utenom Jæren	1,71	15	2,53	15	4,76	21
Vestlandet	2,21	18	2,81	17	5,34	23
Trøndelag flatbygder	1,52	13	2,27	14	4,38	19
Trøndelag andre bygder	1,79	15	2,50	15	4,89	21
Nord-Norge	2,87	23	3,70	21	6,44	26
Landet	1,31	12	1,98	12	3,97	18

1) Produksjonsverdi definert som sum av produsentpris og subsidier unntatt importvern siden importvern allerede er inkludert i produsentpris

5.7 Grønnsaker i veksthus

Tabell 22 viser at de samlede subsidiene til grønnsaker i veksthus i 2023 var 7,84 kr/kg eller 14 prosent av produksjonsverdien. I likhet med grønnsaker på friland er subsidiene over jordbruksavtalen (2,09 kr/kg eller 4 prosent av produksjonsverdien) mindre enn subsidiene utenfor jordbruksavtalen (5,75 kr/kg eller 10 prosent). Redusert merverdiavgift er den viktigste enkeltordningen med 4,82 kr/kg eller 9 prosent av produksjonsverdien.

Det er ikke beregnet importvern for grønnsaker i veksthus.

Tabell 22: Subsidiebeløp («beløp») og andel av produksjonsverdien («andel») for grønnsaker i veksthus etter subsidiekategori i 2013, 2018 og 2023 (løpende kr/kg, 2023-kr/kg og prosent)

	2013		2018		2023	
	Beløp per enhet (kr/kg)	Andel av prod.-verdien ¹⁾ (%)	Beløp per enhet (kr/kg)	Andel av prod.-verdien ¹⁾ (%)	Beløp per enhet (kr/kg)	Andel av prod.-verdien ¹⁾ (%)
Produksjonstilskudd	0,00	0,0	0,00	0,0	0,00	0,0
Avløsertilskudd	0,00	0,0	0,00	0,0	0,00	0,0
Pristilskudd	0,93	3,4	0,85	2,2	2,09	3,7
Prisnedskriving inkl. korn og matkorn	0,00	0,0	0,00	0,0	0,00	0,0
Landbrukets utviklingsfond	0,00	0,0	0,00	0,0	0,00	0,0
Frakttilskudd	0,00	0,0	0,00	0,0	0,00	0,0
Andre subsidieordninger over jordbruksavtalen	0,00	0,0	0,00	0,0	0,00	0,0
Jordbruksfradrag	0,00	0,0	0,00	0,0	0,00	0,0
Avgiftsfri diesel	0,00	0,0	0,00	0,0	0,00	0,0
Strømstøtte	0,00	0,0	0,00	0,0	0,04	0,1
Fritak for klimaavgift	0,03	0,1	0,14	0,4	0,89	1,6
Redusert merverdiavgift	2,38	8,8	3,44	8,9	4,82	8,6
Importvern	0,00	0,0	0,00	0,0	0,00	0,0
Sum subsidier	3,34	12,3	4,43	11,4	7,84	14,0
... over jordbruksavtalen	0,93	3,4	0,85	2,2	2,09	3,7
... utenom jordbruksavtalen	2,41	8,9	3,58	9,2	5,75	10,3
... importvern	0,00	0,0	0,00	0,0	0,00	0,0
Markedspris (inkl. importvern)	23,76		34,39		48,15	
Sum subsidier (2023-kr)	4,51	12,3	5,29	11,4	7,84	14,0
... over jordbruksavtalen (2023-kr)	1,25	3,4	1,01	2,2	2,09	3,7
... utenom jordbruksavtalen (2023-kr)	3,25	8,9	4,28	9,2	5,75	10,3
... importvern (2023-kr)	-	0,0	-	0,0	-	0,0

1) Produksjonsverdi definert som sum av produsentpris og subsidier unntatt importvern siden importvern allerede er inkludert i produsentpris

Tabell 23 viser sum subsidier for grønnsaker i veksthus i ulike regioner og på landsbasis for årene 2013, 2018 og 2023. Blant alle matvekster og korn har subsidiesatsene for grønnsaker i veksthus minst regional variasjon når alle subsidieordninger vurderes under ett. I regionen med høyest subsidiesats, Nord-Norge, er satsen to ganger høyere enn i regionen med lavest subsidiesats, Østlandets flatbygder.

I noen regioner og enkelte år er subsidiesatsen i tabellen null. Det skyldes imidlertid ikke at det ikke gis subsidier, men at det ikke er registrert produksjon.

Tabell 23: Subsidier («beløp») og andel av produksjonsverdien («andel») for grønnsaker i veksthus etter regioner og på landsbasis i 2013, 2018 og 2023 (løpende kr/kg og prosent)

	2013		2018		2023	
	Beløp per enhet (kr/kg)	Andel av prod.-verdien ¹⁾ (%)	Beløp per enhet (kr/kg)	Andel av prod.-verdien ¹⁾ (%)	Beløp per enhet (kr/kg)	Andel av prod.-verdien ¹⁾ (%)
Oslo/Akershus	2,43	9	3,58	9	5,94	11
Østfold	2,41	9	3,58	9	5,83	11
Vestfold	2,41	9	3,58	9	5,82	11
Buskerud	2,41	9	3,58	9	5,73	11
Telemark	4,20	15	4,98	13	5,93	11
Agder	5,99	20	4,98	13	10,82	18
Rogaland	4,84	17	4,98	13	9,28	16
Vestland	5,99	20	4,98	13	10,68	18
Møre og Romsdal	5,99	20	4,98	13	10,78	18
Innlandet	4,12	15	4,89	12	9,24	16
Trøndelag	4,26	15	4,98	13	9,47	16
Nordland	0,00	0	6,15	15	0,00	0
Troms	5,99	20	6,15	15	11,21	19
Finnmark	0,00	0	0,00	0	0,00	0
Østlandets flatbygder	2,49	9	3,67	10	5,83	11
Østlandets andre bygder	4,39	16	4,98	13	9,33	16
Jæren	4,78	17	4,98	13	9,23	16
Rogaland/Agder utenom Jæren	5,88	20	4,98	13	10,62	18
Vestlandet	5,99	20	4,98	13	10,69	18
Trøndelag flatbygder	4,20	15	4,98	13	9,24	16
Trøndelag andre bygder	5,99	20	4,98	13	10,55	18
Nord-Norge	5,99	20	6,15	15	11,21	19
Landet	3,34	12	4,43	11	7,84	14

1) Produksjonsverdi definert som sum av produsentpris og subsidier unntatt importvern siden importvern allerede er inkludert i produsentpris

5.8 Kumelk

Tabell 24 viser at de samlede subsidiene til kumelk i 2023 var 5,95 kr/ltr. Med en markedspris på 6,51 kr/kg utgjorde de 47 prosent av melkens produksjonsverdi. Blant subsidier over jordbruksavtalen betyr produksjonstilskudd mest med 3,30 kr/ltr (26 prosent av produksjonsverdien) fulgt av pristilskudd med 0,46 kr/ltr (4 prosent av produksjonsverdien). Subsidier til kumelk gis også gjennom avløsertilskudd, prisnedskriving av kraftfôr, investeringstilskudd og frakttilskudd.

Utenom jordbruksavtalen er fritak for klimaavgift størst med 1,21 kr/ltr fulgt av jordbruksfradrag med 0,13 kr/ltr. Andre subsidieordninger som støtter melkeproduksjon, er avgiftsfri diesel og strømstøtte.

I 2023 var importvernet negativ med 0,09 kr/ltr. Verdensmarkedsprisen for melk er dermed høyere enn norsk pris. Dette er en ny situasjon ettersom importvernet var 1,25 kr/ltr i 2013 og 1,64 kr/ltr i 2018. Årsaken er at prisene på verdensmarkedet har økt mer enn prisene i Norge.

Tabell 24: Subsidiebeløp («beløp») og andel av produksjonsverdien («andel») for kumelk etter subsidiekategori i 2013, 2018 og 2023 (løpende kr/ltr, 2023-kr/ltr og prosent)

	2013		2018		2023	
	Beløp per enhet (kr/kg)	Andel av prod.-verdien ¹⁾ (%)	Beløp per enhet (kr/kg)	Andel av prod.-verdien ¹⁾ (%)	Beløp per enhet (kr/kg)	Andel av prod.-verdien ¹⁾ (%)
Produksjonstilskudd	1,88	24,1	1,86	21,2	3,30	26,3
Avløsertilskudd	0,29	3,8	0,25	2,9	0,32	2,5
Pristilskudd	0,33	4,2	0,35	3,9	0,46	3,7
Prisnedskriving inkl. korn og matkorn	0,09	1,1	0,12	1,4	0,24	1,9
Landbrukets utviklingsfond	0,07	0,9	0,07	0,8	0,10	0,8
Frakttilskudd	0,00	0,0	0,03	0,3	0,04	0,3
Andre subsidieordninger over jordbruksavtalen	0,09	1,2	0,07	0,9	0,13	1,0
Jordbruksfradrag	0,14	1,8	0,09	1,0	0,13	1,1
Avgiftsfri diesel	0,06	0,8	0,06	0,6	0,05	0,4
Strømstøtte	0,00	0,0	0,00	0,0	0,05	0,4
Fritak for klimaavgift	0,04	0,6	0,19	2,2	1,21	9,7
Redusert merverdiavgift	0,00	0,0	0,00	0,0	0,00	0,0
Importvern	1,25	16,0	1,64	18,6	-0,09	-0,7
Sum subsidier	4,25	54,5	4,74	53,8	5,95	47,4
... over jordbruksavtalen	2,76	35,3	2,76	31,4	4,59	36,6
... utenom jordbruksavtalen	0,24	3,1	0,34	3,8	1,44	11,5
... importvern	1,25	16,0	1,64	18,6	-0,09	-0,7
Markedspris (inkl. importvern)	4,80		5,71		6,51	
Sum subsidier (2023-kr)	5,74	54,5	5,67	53,8	5,95	47,4
... over jordbruksavtalen (2023-kr)	3,73	35,3	3,30	31,4	4,59	36,6
... utenom jordbruksavtalen (2023-kr)	0,33	3,1	0,40	3,8	1,44	11,5
... importvern (2023-kr)	1,69	16,0	1,96	18,6	-0,09	-0,7

1) Produksjonsverdi definert som sum av produsentpris og subsidier unntatt importvern siden importvern allerede er inkludert i produsentpris

Tabell 25 viser sum subsidier for kumelk i ulike regioner og på landsbasis for årene 2013, 2018 og 2023. Nord-Norge har de høyeste subsidiesatsene, fulgt av Telemark,

Agder og Vestland fylke. Satsene er lavest på Jæren og på Østlandets flatbygder. Høyeste sats (Nord-Norge) er tre ganger høyere enn laveste sats (Jæren).

Tabell 25: Subsidier («beløp») og andel av produksjonsverdien («andel») for kumelk etter regioner og på landsbasis i 2013, 2018 og 2023 (løpende kr/ltr og prosent)

	2013		2018		2023	
	Beløp per enhet (kr/kg)	Andel av prod.-verdien ¹⁾ (%)	Beløp per enhet (kr/kg)	Andel av prod.-verdien ¹⁾ (%)	Beløp per enhet (kr/kg)	Andel av prod.-verdien ¹⁾ (%)
Oslo/Akershus	3,48	50	3,99	50	4,95	43
Østfold	2,76	44	3,30	45	3,74	36
Vestfold	2,81	44	3,42	46	3,74	36
Buskerud	4,36	55	4,96	55	6,11	48
Telemark	5,30	60	5,49	57	7,62	54
Agder	5,01	59	5,58	58	7,46	53
Rogaland	2,86	45	3,20	44	3,41	34
Vestland	5,12	59	5,63	58	7,38	53
Møre og Romsdal	4,63	57	5,09	56	6,61	50
Innlandet	4,46	56	5,11	56	6,65	50
Trøndelag	4,11	54	4,58	53	5,72	46
Nordland	5,24	60	5,81	59	7,37	53
Troms	6,34	64	6,75	62	8,89	57
Finnmark	6,58	65	7,33	64	10,11	61
Østlandets flatbygder	3,15	47	3,72	48	4,39	40
Østlandets andre bygder	4,93	58	5,58	58	7,42	53
Jæren	2,40	40	2,73	40	2,61	28
Rogaland/Agder utenom Jæren	4,68	57	5,20	56	6,92	51
Vestlandet	4,90	58	5,38	57	7,00	51
Trøndelag flatbygder	3,75	51	4,24	51	5,05	43
Trøndelag andre bygder	4,34	55	4,78	54	6,27	49
Nord-Norge	5,63	61	6,20	60	7,95	55
Landet	4,25	54	4,74	54	5,95	47

1) Produksjonsverdi definert som sum av produsentpris og subsidier unntatt importvern siden importvern allerede er inkludert i produsentpris

5.9 Geitemelk

Tabell 26 viser at de samlede subsidiene til geitemelk i 2023 var 32,67 kr/ltr eller 83 prosent av produksjonsverdien. Omtrent halvparten kom fra produksjonstilskudd (15,75 kr/ltr eller 40 prosent av produksjonsverdien). Pristilskudd utgjør også en viktig subsidieordning med 6,08 kr/ltr eller 15,5 prosent av produksjonsverdien.

Utenom jordbruksavtalen er fritak for klimaavgift viktigst med 4,51 kr/ltr (11,5 prosent av produksjonsverdien).

Det beregnes ikke importvern på geitemelk siden dette ikke er et produkt som omsettes på verdensmarkedet.

Tabell 26: Subsidiebeløp («beløp») og andel av produksjonsverdien («andel») for geitemelk etter subsidiekategori i 2013, 2018 og 2023 (løpende kr/ltr, 2023-kr/ltr og prosent)

	2013		2018		2023	
	Beløp per enhet (kr/kg)	Andel av prod.-verdien ¹⁾ (%)	Beløp per enhet (kr/kg)	Andel av prod.-verdien ¹⁾ (%)	Beløp per enhet (kr/kg)	Andel av prod.-verdien ¹⁾ (%)
Produksjonstilskudd	8,28	40,4	8,04	36,3	15,75	40,2
Avløsertilskudd	1,05	5,1	0,81	3,7	1,33	3,4
Pristilskudd	4,21	20,5	4,98	22,5	6,08	15,5
Prisnedskriving inkl. korn og matkorn	0,32	1,5	0,44	2,0	1,77	4,5
Landbrukets utviklingsfond	0,40	1,9	0,40	1,8	0,88	2,2
Frakttilskudd	0,00	0,0	0,06	0,3	0,12	0,3
Andre subsidieordninger over jordbruksavtalen	0,45	2,2	0,33	1,5	0,66	1,7
Jordbruksfradrag	0,54	2,6	0,35	1,6	0,77	2,0
Avgiftsfri diesel	0,33	1,6	0,30	1,4	0,39	1,0
Strømsstøtte	0,00	0,0	0,00	0,0	0,41	1,0
Fritak for klimaavgift	0,16	0,8	0,70	3,2	4,51	11,5
Redusert merverdiavgift	0,00	0,0	0,00	0,0	0,00	0,0
Importvern	0,00	0,0	0,00	0,0	0,00	0,0
Sum subsidier	15,73	76,7	16,43	74,2	32,67	83,4
... over jordbruksavtalen	14,70	71,7	15,08	68,1	26,59	67,9
... utenom jordbruksavtalen	1,03	5,0	1,35	6,1	6,07	15,5
... importvern	0,00	0,0	0,00	0,0	0,00	0,0
Markedspris (inkl. importvern)	4,78		5,72		6,50	
Sum subsidier (2023-kr)	21,26	76,7	19,64	74,2	32,67	83,4
... over jordbruksavtalen (2023-kr)	19,87	71,7	18,02	68,1	26,59	67,9
... utenom jordbruksavtalen (2023-kr)	1,39	5,0	1,62	6,1	6,07	15,5
... importvern (2023-kr)	-	0,0	-	0,0	-	0,0

1) Produksjonsverdi definert som sum av produsentpris og subsidier unntatt importvern siden importvern allerede er inkludert i produsentpris

Tabell 27 viser sum subsidier for geitemelk i ulike regioner og på landsbasis for årene 2013, 2018 og 2023. Geitemelk er en svært spesialisert produksjon der 70 prosent av den samlede produksjonen er konsentrert på Vestlandet og i Nord-Norge. Satsene er lavest på Jæren og høyest i Trøndelag. Lite produksjon i enkelte regioner kan gi større utslag slik at tallene bør tolkes med forsiktighet.

Tabell 27: Subsidier («beløp») og andel av produksjonsverdien («andel») for geitemelk etter regioner og på landsbasis i 2013, 2018 og 2023 (løpende kr/ltr og prosent)

	2013		2018		2023	
	Beløp per enhet (kr/kg)	Andel av prod.-verdien ¹ (%)	Beløp per enhet (kr/kg)	Andel av prod.-verdien ¹ (%)	Beløp per enhet (kr/kg)	Andel av prod.-verdien ¹ (%)
Oslo/Akershus	18,42	79	17,44	75	48,86	88
Østfold	17,98	79	19,07	77	33,31	84
Vestfold	22,34	82	29,12	84	59,23	90
Buskerud	16,17	77	16,69	74	32,56	83
Telemark	15,85	77	16,93	75	32,44	83
Agder	27,85	85	25,24	82	60,47	90
Rogaland	14,02	75	11,70	67	25,47	80
Vestland	16,34	77	17,23	75	34,42	84
Møre og Romsdal	13,05	73	14,94	72	30,00	82
Innlandet	15,55	76	15,69	73	31,87	83
Trøndelag	21,62	82	22,06	79	46,85	88
Nordland	16,08	77	16,25	74	33,63	84
Troms	15,37	76	16,79	75	29,08	82
Finnmark						
Østlandets flatbygder	19,94	81	20,78	78	46,13	88
Østlandets andre bygder	15,49	76	15,92	74	31,12	83
Jæren	9,47	66	7,84	58	16,50	72
Rogaland/Agder utenom Jæren	21,60	82	18,10	76	38,83	86
Vestlandet	15,15	76	16,45	74	32,89	83
Trøndelag flatbygder	26,69	85	20,92	79	45,41	87
Trøndelag andre bygder	20,09	81	23,01	80	47,78	88
Nord-Norge	15,63	77	16,65	74	30,61	82
Landet	15,73	77	16,43	74	32,67	83

1) Produksjonsverdi definert som sum av produsentpris og subsidier unntatt importvern siden importvern allerede er inkludert i produsentpris

5.10 Storfekjøtt fra besetninger med melkekyr

Tabell 28 viser de samlede subsidiene til storfekjøtt fra besetninger med melkekyr i 2023. Til sammen var subsidiesatsen 83,33 kr/kg eller 62 prosent av produksjonsverdien. Den viktigste subsidien over jordbruksavtalen er produksjonstilskudd med 14 prosent av produksjonsverdien etterfulgt av pristilskudd med 9 prosent. Utenom jordbruksavtalen bidrar fritak for klimaavgift mest med 25,68 kr/kg i 2023 eller 19 prosent av produksjonsverdien. Importvernet utgjorde 13,08 kr/kg i 2023. Det har falt fra 22,04 kr/kg i 2018.

Tabell 28: Subsidiebeløp («beløp») og andel av produksjonsverdien («andel») for storfekjøtt fra besetninger med melkekyr etter subsidiekategori i 2013, 2018 og 2023 (løpende kr/kg, 2023-kr/kg og prosent)

	2013		2018		2023	
	Beløp per enhet (kr/kg)	Andel av prod.-verdien ¹⁾ (%)	Beløp per enhet (kr/kg)	Andel av prod.-verdien ¹⁾ (%)	Beløp per enhet (kr/kg)	Andel av prod.-verdien ¹⁾ (%)
Produksjonstilskudd	12,66	17,0	11,16	13,2	18,35	13,7
Avløsertilskudd	2,29	3,1	2,04	2,4	2,55	1,9
Pristilskudd	5,55	7,5	8,87	10,5	12,11	9,0
Prisnedskriving inkl. korn og matkorn	1,76	2,4	2,48	2,9	5,57	4,2
Landbrukets utviklingsfond	0,55	0,7	0,59	0,7	0,81	0,6
Frakttilskudd	2,00	2,7	2,62	3,1	3,40	2,5
Andre subsidieordninger over jordbruksavtalen	0,70	0,9	0,65	0,8	1,05	0,8
Jordbruksfradrag	0,00	0,0	0,00	0,0	0,00	0,0
Avgiftsfri diesel	0,45	0,6	0,44	0,5	0,36	0,3
Strømstøtte	0,00	0,0	0,00	0,0	0,37	0,3
Fritak for klimaavgift	0,93	1,3	4,04	4,8	25,68	19,1
Redusert merverdiavgift	0,00	0,0	0,00	0,0	0,00	0,0
Importvern	21,45	28,8	22,04	26,2	13,08	9,7
Sum subsidier	48,35	65,0	54,93	65,2	83,33	62,1
... over jordbruksavtalen	25,52	34,3	28,41	33,7	43,84	32,6
... utenom jordbruksavtalen	1,38	1,9	4,48	5,3	26,41	19,7
... importvern	21,45	28,8	22,04	26,2	13,08	9,7
Markedspris (inkl. importvern)	47,48		51,33		64,03	
Sum subsidier (2023-kr)	65,34	65,0	65,67	65,2	83,33	62,1
... over jordbruksavtalen (2023-kr)	34,49	34,3	33,96	33,7	43,84	32,6
... utenom jordbruksavtalen (2023-kr)	1,87	1,9	5,35	5,3	26,41	19,7
... importvern (2023-kr)	28,99	28,8	26,36	26,2	13,08	9,7

1) Produksjonsverdi definert som sum av produsentpris og subsidier unntatt importvern siden importvern allerede er inkludert i produsentpris

Tabell 29 viser sum subsidier for storfekjøtt fra besetninger med melkekyr i ulike regioner og på landsbasis for årene 2013, 2018 og 2023. Nord-Norge har de høyeste regionale satsene med i gjennomsnitt 137,72 kr/kg i 2023. Satsene var samme år lavest på Jæren med 53,42 kr/kg.

Tabell 29: Subsidier («beløp») og andel av produksjonsverdien («andel») for storfekjøtt fra besetninger med melkekyr etter regioner og på landsbasis i 2013, 2018 og 2023 (løpende kr/kg og prosent)

	2013		2018		2023	
	Beløp per enhet (kr/kg)	Andel av prod.-verdien ¹⁾ (%)	Beløp per enhet (kr/kg)	Andel av prod.-verdien ¹⁾ (%)	Beløp per enhet (kr/kg)	Andel av prod.-verdien ¹⁾ (%)
Oslo/Akershus	40,21	61	40,09	58	57,96	53
Østfold	37,05	59	36,25	55	55,57	52
Vestfold	35,26	58	36,85	56	50,95	50
Buskerud	50,21	66	56,78	66	87,42	63
Telemark	49,72	66	59,81	67	93,96	65
Agder	54,32	68	66,30	69	81,48	62
Rogaland	36,23	58	37,43	56	57,49	53
Vestland	55,50	68	66,90	70	92,56	64
Møre og Romsdal	54,33	68	61,89	68	102,37	67
Innlandet	47,35	65	52,91	64	83,47	62
Trøndelag	43,90	63	47,62	62	71,44	58
Nordland	67,78	72	84,39	74	136,32	73
Troms	75,08	74	83,02	74	135,20	73
Finnmark	78,98	75	102,23	78	164,50	76
Østlandets flatbygder	37,77	59	38,20	57	56,98	53
Østlandets andre bygder	51,80	67	59,96	67	95,78	65
Jæren	34,10	57	34,85	54	53,42	51
Rogaland/Agder utenom Jæren	47,67	65	54,99	65	75,82	60
Vestlandet	54,98	68	64,54	69	96,36	65
Trøndelag flatbygder	42,19	62	44,38	60	65,64	56
Trøndelag andre bygder	45,00	63	49,57	63	76,30	60
Nord-Norge	69,90	73	85,96	75	137,72	73
Landet	48,35	65	54,93	65	83,33	62

1) Produksjonsverdi definert som sum av produsentpris og subsidier unntatt importvern siden importvern allerede er inkludert i produsentpris

5.11 Storfekjøtt fra besetninger med ammekyr

Tabell 30 viser at de samlede subsidiene storfekjøtt fra besetninger med ammekyr i 2023 var 162,49 kr/kg. Med en markedspris på 64,03 kr/kg tilsvarte dette 76 prosent av produksjonsverdien. Viktigst blant subsidiene over jordbruksavtalen var produksjonstilskudd med 30 prosent. Utenom jordbruksavtalen bidro fritak for klimaavgift med 22,5 prosent, mens importvern utgjorde 6 prosent.

Subsidiesatsen for storfekjøtt fra ammekyr er om lag dobbelt så høy som subsidiesatsen for storfekjøtt fra melkekyr. Det skyldes delvis at subsidier til melkekyr

fordeles mellom melk og storfekjøtt. Subsidier til ammekyr går derimot bare til storfekjøtt.

Tabell 30: Subsidiebeløp («beløp») og andel av produksjonsverdien («andel») for storfekjøtt fra besetninger med ammekyr etter subsidiekategori i 2013, 2018 og 2023 (løpende kr/kg, 2023-kr/kg og prosent)

	2013		2018		2023	
	Beløp per enhet (kr/kg)	Andel av prod.-verdien ¹⁾ (%)	Beløp per enhet (kr/kg)	Andel av prod.-verdien ¹⁾ (%)	Beløp per enhet (kr/kg)	Andel av prod.-verdien ¹⁾ (%)
Produksjonstilskudd	42,40	36,5	38,95	31,8	63,75	29,9
Avløsertilskudd	5,00	4,3	4,29	3,5	5,67	2,7
Pristilskudd	4,25	3,7	6,79	5,6	8,88	4,2
Prisnedskriving inkl. korn og matkorn	3,74	3,2	4,85	4,0	10,48	4,9
Landbrukets utviklingsfond	2,05	1,8	1,99	1,6	2,80	1,3
Frakttilskudd	2,00	1,7	1,39	1,1	1,72	0,8
Andre subsidieordninger over jordbruksavtalen	2,34	2,0	1,62	1,3	2,55	1,2
Jordbruksfradrag	3,36	2,9	2,07	1,7	3,03	1,4
Avgiftsfri diesel	1,70	1,5	1,49	1,2	1,23	0,6
Strømsstøtte	0,00	0,0	0,00	0,0	1,30	0,6
Fritak for klimaavgift	1,74	1,5	7,55	6,2	48,00	22,5
Redusert merverdiavgift	0,00	0,0	0,00	0,0	0,00	0,0
Importvern	21,45	18,5	22,04	18,0	13,08	6,1
Sum subsidier	90,03	77,6	93,04	76,1	162,49	76,1
... over jordbruksavtalen	61,78	53,2	59,88	49,0	95,85	44,9
... utenom jordbruksavtalen	6,79	5,9	11,11	9,1	53,56	25,1
... importvern	21,45	18,5	22,04	18,0	13,08	6,1
Markedspris (inkl. importvern)	47,48		51,33		64,03	
Sum subsidier (2023-kr)	121,66	77,6	111,24	76,1	162,49	76,1
... over jordbruksavtalen (2023-kr)	83,49	53,2	71,59	49,0	95,85	44,9
... utenom jordbruksavtalen (2023-kr)	9,18	5,9	13,29	9,1	53,56	25,1
... importvern (2023-kr)	28,99	18,5	26,36	18,0	13,08	6,1

1) Produksjonsverdi definert som sum av produsentpris og subsidier unntatt importvern siden importvern allerede er inkludert i produsentpris

Tabell 31 viser sum subsidier for storfekjøtt fra besetninger med ammekyr i ulike regioner og på landsbasis for årene 2013, 2018 og 2023. Satsen er, som for de fleste jordbruksvarer, høyest i Nord-Norge og på Vestlandet. Satsen i Nord-Norge er 2,5 ganger høyere enn satsen på Jæren.

Tabell 31: Subsidier («beløp») og andel av produksjonsverdien («andel») for storfekjøtt fra besetninger med ammekyr etter regioner og på landsbasis i 2013, 2018 og 2023 (løpende kr/kg og prosent)

	2013		2018		2023	
	Beløp per enhet (kr/kg)	Andel av prod.-verdien ¹⁾ (%)	Beløp per enhet (kr/kg)	Andel av prod.-verdien ¹⁾ (%)	Beløp per enhet (kr/kg)	Andel av prod.-verdien ¹⁾ (%)
Oslo/Akershus	92,43	78	99,92	77	173,18	77
Østfold	79,22	75	77,88	73	154,29	75
Vestfold	91,12	78	73,30	71	131,07	72
Buskerud	97,25	79	91,20	76	176,67	78
Telemark	108,84	81	109,50	79	199,32	80
Agder	106,21	80	127,30	81	185,10	78
Rogaland	70,71	73	69,11	70	117,23	70
Vestland	112,17	81	129,60	82	217,10	81
Møre og Romsdal	106,76	80	114,71	80	212,18	81
Innlandet	79,37	75	83,34	74	150,03	75
Trøndelag	82,51	76	84,02	74	154,65	75
Nordland	124,35	83	141,87	83	247,29	83
Troms	131,62	83	143,04	83	257,57	83
Finnmark	122,63	82	101,78	78	198,28	80
Østlandets flatbygder	76,85	75	74,33	72	132,64	72
Østlandets andre bygder	93,15	78	100,35	77	187,12	79
Jæren	56,31	68	53,78	65	96,05	65
Rogaland/Agder utenom Jæren	97,72	79	112,39	79	173,99	77
Vestlandet	109,18	81	121,82	81	211,58	81
Trøndelag flatbygder	79,09	75	82,10	74	147,02	74
Trøndelag andre bygder	87,38	77	86,20	75	166,67	77
Nord-Norge	125,41	83	140,04	83	246,99	83
Landet	90,03	78	93,04	76	162,49	76

1) Produksjonsverdi definert som sum av produsentpris og subsidier unntatt importvern siden importvern allerede er inkludert i produsentpris

5.12 Sauekjøtt

Tabell 32 viser at de samlede subsidiene til sauekjøtt i 2023 var 291,58 kr/kg eller 77 prosent av produksjonsverdien. I dette ligger et negativt importvern på -32,06 kr/kg slik at subsidiene over jordbruksavtalen og utenom jordbruksavtalen oversteg 300 kr/kg det året. Markedsprisen var 55,07 kr/kg. Produksjonstilskudd bidro mest med 38 prosent fulgt av prisnedskriving av korn til kraftfôr (10 prosent) og pristilskudd (9 prosent). Fritak for klimaavgift var 36,15 kr/kg (9,5 prosent) og var den største subsidien utenom jordbruksavtalen.

Tabell 32: Subsidiebeløp («beløp») og andel av produksjonsverdien («andel») for sauekjøtt etter subsidiekategori i 2013, 2018 og 2023 (løpende kr/kg, 2023-kr/kg og prosent)

	2013		2018		2023	
	Beløp per enhet (kr/kg)	Andel av prod.-verdien ¹⁾ (%)	Beløp per enhet (kr/kg)	Andel av prod.-verdien ¹⁾ (%)	Beløp per enhet (kr/kg)	Andel av prod.-verdien ¹⁾ (%)
Produksjonstilskudd	90,24	43,4	69,10	35,3	145,31	38,4
Avløsertilskudd	17,26	8,3	13,06	6,7	18,77	5,0
Pristilskudd	13,52	6,5	30,87	15,8	35,34	9,3
Prisnedskriving inkl. korn og matkorn	6,88	3,3	10,63	5,4	36,26	9,6
Landbrukets utviklingsfond	6,72	3,2	7,47	3,8	13,28	3,5
Frakttilskudd	1,94	0,9	1,05	0,5	1,61	0,4
Andre subsidieordninger over jordbruksavtalen	7,52	3,6	5,88	3,0	9,29	2,5
Jordbruksfradrag	11,69	5,6	8,47	4,3	15,60	4,1
Avgiftsfri diesel	5,56	2,7	5,60	2,9	5,86	1,5
Strømstøtte	0,00	0,0	0,00	0,0	6,16	1,6
Fritak for klimaavgift	1,31	0,6	5,68	2,9	36,15	9,5
Redusert merverdiavgift	0,00	0,0	0,00	0,0	0,00	0,0
Importvern	11,47	5,5	-12,55	-6,4	-32,06	-8,5
Sum subsidier	174,10	83,6	145,26	74,2	291,58	77,0
... over jordbruksavtalen	144,08	69,2	138,06	70,5	259,85	68,6
... utenom jordbruksavtalen	18,56	8,9	19,75	10,1	63,78	16,8
... importvern	11,47	5,5	-12,55	-6,4	-32,06	-8,5
Markedspris (inkl. importvern)	45,51		37,99		55,07	
Sum subsidier (2023-kr)	235,29	83,6	173,67	74,2	291,57	77,0
... over jordbruksavtalen (2023-kr)	194,71	69,2	165,06	70,5	259,85	68,6
... utenom jordbruksavtalen (2023-kr)	25,08	8,9	23,61	10,1	63,78	16,8
... importvern (2023-kr)	15,50	5,5	- 15,01	-6,4	- 32,06	-8,5

1) Produksjonsverdi definert som sum av produsentpris og subsidier unntatt importvern siden importvern allerede er inkludert i produsentpris

Tabell 33 viser sum subsidier for sauekjøtt i ulike regioner og på landsbasis for årene 2013, 2018 og 2023. Høyest subsidiesats i 2023 finner vi i Møre og Romsdal med 500,62 kr/kg (85 prosent av produksjonsverdien). Lavest sats var på Jæren (103,73 kr/kg). I sammenligning mellom jordbruksregionene var satsen i de to høyeste regionen (Nord-Norge og Vestlandet) nesten fire ganger høyere enn på Jæren.

Tabell 33: Subsidier («beløp») og andel av produksjonsverdien («andel») for sauekjøtt etter regioner og på landsbasis i 2013, 2018 og 2023 (løpende kr/kg og prosent)

	2013		2018		2023	
	Beløp per enhet (kr/kg)	Andel av prod.-verdien ¹ (%)	Beløp per enhet (kr/kg)	Andel av prod.-verdien ¹ (%)	Beløp per enhet (kr/kg)	Andel av prod.-verdien ¹ (%)
Oslo/Akershus	217,45	86	125,95	71	280,34	76
Østfold	181,76	84	107,67	68	293,61	77
Vestfold	191,77	85	108,76	68	250,69	74
Buskerud	145,16	81	110,88	69	252,66	74
Telemark	195,49	85	149,66	75	309,54	78
Agder	214,97	86	191,95	79	329,05	79
Rogaland	122,39	78	84,16	62	168,31	66
Vestland	216,27	86	208,85	81	374,88	81
Møre og Romsdal	249,01	88	226,93	82	500,62	85
Innlandet	151,34	82	108,34	68	240,49	73
Trøndelag	158,03	82	134,96	73	293,15	77
Nordland	211,31	86	198,70	80	416,06	83
Troms	198,90	85	181,82	78	371,60	81
Finnmark	234,14	87	220,37	81	447,89	84
Østlandets flatbygder	149,36	81	88,02	64	219,37	72
Østlandets andre bygder	159,89	82	123,00	71	264,52	75
Jæren	85,26	71	49,46	49	103,73	54
Rogaland/Agder utenom Jæren	178,14	84	143,06	74	270,57	76
Vestlandet	222,68	87	212,33	81	398,56	82
Trøndelag flatbygder	177,74	84	129,69	72	285,24	77
Trøndelag andre bygder	152,45	82	136,57	73	296,71	77
Nord-Norge	208,46	86	194,23	79	400,28	82
Landet	174,10	84	145,26	74	291,58	77

1) Produksjonsverdi definert som sum av produsentpris og subsidier unntatt importvern siden importvern allerede er inkludert i produsentpris

5.13 Svinekjøtt

Tabell 34 viser at de samlede subsidiene til svinekjøtt i 2023 var 19,11 kr/kg eller 44 prosent av produksjonsverdien. Mest betydning hadde prisnedskriving av korn til kraftfôr med 3,5 prosent fulgt av frakttilskudd med 2 prosent. Produksjonstilskudd og pristilskudd utgjorde under 1 prosent til sammen. Utenom jordbruksavtalen bidro fritak for klimaavgift med 6 prosent. Importvernet var på 12,62 kr/kg og utgjorde 29 prosent av produksjonsverdien. Importvernet utgjør dermed om lag to-tredjedeler av subsidiene til svinekjøtt.

Tabell 34: Subsidiebeløp («beløp») og andel av produksjonsverdien («andel») for svinekjøtt etter subsidiekategori i 2013, 2018 og 2023 (løpende kr/kg, 2023-kr/kg og prosent)

	2013		2018		2023	
	Beløp per enhet (kr/kg)	Andel av prod.-verdien ¹⁾ (%)	Beløp per enhet (kr/kg)	Andel av prod.-verdien ¹⁾ (%)	Beløp per enhet (kr/kg)	Andel av prod.-verdien ¹⁾ (%)
Produksjonstilskudd	0,20	0,7	0,12	0,4	0,08	0,2
Avløsertilskudd	0,47	1,7	0,46	1,6	0,59	1,4
Pristilskudd	0,25	0,9	0,34	1,2	0,22	0,5
Prisnedskriving inkl. korn og matkorn	0,69	2,5	1,03	3,6	1,51	3,5
Landbrukets utviklingsfond	0,19	0,7	0,21	0,7	0,28	0,7
Frakttilskudd	1,02	3,7	0,64	2,2	0,79	1,8
Andre subsidieordninger over jordbruksavtalen	0,21	0,8	0,16	0,5	0,18	0,4
Jordbruksfradrag	0,15	0,5	0,09	0,3	0,13	0,3
Avgiftsfri diesel	0,16	0,6	0,16	0,5	0,12	0,3
Strømstøtte	0,00	0,0	0,00	0,0	0,13	0,3
Fritak for klimaavgift	0,09	0,3	0,38	1,3	2,44	5,7
Redusert merverdiavgift	0,00	0,0	0,00	0,0	0,00	0,0
Importvern	11,58	42,1	11,67	40,3	12,62	29,3
Sum subsidier	15,01	54,6	15,26	52,8	19,10	44,3
... over jordbruksavtalen	3,03	11,0	2,96	10,2	3,66	8,5
... utenom jordbruksavtalen	0,40	1,4	0,63	2,2	2,82	6,5
... importvern	11,58	42,1	11,67	40,3	12,62	29,3
Markedspris (inkl. importvern)	24,08		25,33		36,63	
Sum subsidier (2023-kr)	20,28	54,6	18,24	52,8	19,10	44,3
... over jordbruksavtalen (2023-kr)	4,09	11,0	3,54	10,2	3,66	8,5
... utenom jordbruksavtalen (2023-kr)	0,54	1,4	0,76	2,2	2,82	6,5
... importvern (2023-kr)	15,65	42,1	13,95	40,3	12,62	29,3

1) Produksjonsverdi definert som sum av produsentpris og subsidier unntatt importvern siden importvern allerede er inkludert i produsentpris

Tabell 35 viser sum subsidier for svinekjøtt i ulike regioner og på landsbasis for årene 2013, 2018 og 2023. Sammenlignet med andre husdyrproduksjoner har svinekjøtt en svak struktur- og distriktsprofil. I regionen med høyeste sats (Vestlandet) var satsen i 2023 1,4 ganger høyere enn i regionen med laveste sats (Jæren).

Tabell 35: Subsidier («beløp») og andel av produksjonsverdien («andel») for svinekjøtt etter regioner og på landsbasis i 2013, 2018 og 2023 (løpende kr/kg og prosent)

	2013		2018		2023	
	Beløp per enhet (kr/kg)	Andel av prod.-verdien ¹⁾ (%)	Beløp per enhet (kr/kg)	Andel av prod.-verdien ¹⁾ (%)	Beløp per enhet (kr/kg)	Andel av prod.-verdien ¹⁾ (%)
Oslo/Akershus	14,40	54	14,41	51	18,35	43
Østfold	14,47	54	14,32	51	18,27	43
Vestfold	14,18	53	14,28	51	18,29	43
Buskerud	18,34	59	19,55	59	24,59	51
Telemark	16,04	56	15,64	53	20,37	46
Agder	17,98	59	20,31	60	21,80	48
Rogaland	14,22	53	14,16	51	18,09	43
Vestland	20,66	62	23,50	63	25,05	51
Møre og Romsdal	18,27	59	19,99	59	26,14	52
Innlandet	14,60	54	14,63	52	18,23	43
Trøndelag	15,04	55	14,46	51	18,40	43
Nordland	14,84	54	17,39	56	21,55	47
Troms	25,70	67	32,43	70	50,42	68
Finnmark	30,62	71	51,83	79	111,44	82
Østlandets flatbygder	14,41	54	14,31	51	18,11	43
Østlandets andre bygder	15,44	55	16,11	54	20,01	45
Jæren	14,09	53	13,90	50	17,79	43
Rogaland/Agder utenom Jæren	15,25	55	15,99	54	19,70	45
Vestlandet	19,71	61	22,23	62	25,27	51
Trøndelag flatbygder	14,76	54	14,18	51	18,21	43
Trøndelag andre bygder	15,86	56	15,08	52	18,88	44
Nord-Norge	16,39	57	19,11	58	24,44	50
Landet	15,01	55	15,26	53	19,10	44

1) Produksjonsverdi definert som sum av produsentpris og subsidier unntatt importvern siden importvern allerede er inkludert i produsentpris

5.14 Fjorfekjøtt

Tabell 36 viser at de samlede subsidiene til fjorfekjøtt i 2023 var 10,54 kr/kg og utgjorde 34 prosent av produksjonsverdien. De samlede subsidiene over jordbruksavtalen betyr lite med 0,82 kr/kg eller 3 prosent av produksjonsverdien. De to viktigste enkeltordningene er importvern med 8,51 kr/kg eller 28 prosent av produksjonsverdien og fritak for klimaavgift med 0,99 kr/kg eller 3 prosent av produksjonsverdien.

Tabell 36: Subsidiebeløp («beløp») og andel av produksjonsverdien («andel») for fjørfekjøtt etter subsidiekategori i 2013, 2018 og 2023 (løpende kr/kg, 2023-kr/kg og prosent)

	2013		2018		2023	
	Beløp per enhet (kr/kg)	Andel av prod.-verdien ¹⁾ (%)	Beløp per enhet (kr/kg)	Andel av prod.-verdien ¹⁾ (%)	Beløp per enhet (kr/kg)	Andel av prod.-verdien ¹⁾ (%)
Produksjonstilskudd	0,00	0,0	0,00	0,0	0,00	0,0
Avløsertilskudd	0,27	1,3	0,29	1,4	0,32	1,0
Pristilskudd	0,00	0,0	0,00	0,0	0,00	0,0
Prisnedskriving inkl. korn og matkorn	0,06	0,3	0,12	0,6	0,30	1,0
Landbrukets utviklingsfond	0,06	0,3	0,09	0,4	0,12	0,4
Frakttilskudd	0,00	0,0	0,01	0,0	0,01	0,0
Andre subsidieordninger over jordbruksavtalen	0,07	0,3	0,07	0,3	0,08	0,3
Jordbruksfradrag	0,09	0,4	0,08	0,4	0,12	0,4
Avgiftsfri diesel	0,05	0,3	0,07	0,3	0,05	0,2
Strømstøtte	0,00	0,0	0,00	0,0	0,06	0,2
Fritak for klimaavgift	0,04	0,2	0,16	0,7	0,99	3,2
Redusert merverdiavgift	0,00	0,0	0,00	0,0	0,00	0,0
Importvern	10,80	52,7	11,00	52,0	8,51	27,6
Sum subsidier	11,43	55,7	11,89	56,2	10,54	34,2
... over jordbruksavtalen	0,45	2,2	0,58	2,7	0,82	2,7
... utenom jordbruksavtalen	0,17	0,8	0,31	1,5	1,22	4,0
... importvern	10,80	52,7	11,00	52,0	8,51	27,6
Markedspris (inkl. importvern)	19,88		20,25		28,77	
Sum subsidier (2023-kr)	15,44	55,7	14,21	56,2	10,54	34,2
... over jordbruksavtalen (2023-kr)	0,61	2,2	0,69	2,7	0,82	2,7
... utenom jordbruksavtalen (2023-kr)	0,23	0,8	0,37	1,5	1,22	4,0
... importvern (2023-kr)	14,60	52,7	13,15	52,0	8,51	27,6

1) Produksjonsverdi definert som sum av produsentpris og subsidier unntatt importvern siden importvern allerede er inkludert i produsentpris

Tabell 37 viser sum subsidier for fjørfekjøtt i ulike regioner og på landsbasis for årene 2013, 2018 og 2023. Subsidiene har så godt som ingen struktur- og distriktsprofil. Det er derfor små forskjeller i de regionale satsene. Produksjonen foregår ikke i de tre nordligste fylkene.

Tabell 37: Subsidier («beløp») og andel av produksjonsverdien («andel») for fjørfekjøtt etter regioner og på landsbasis i 2013, 2018 og 2023 (løpende kr/kg og prosent)

	2013		2018		2023	
	Beløp per enhet (kr/kg)	Andel av prod.-verdien ¹⁾ (%)	Beløp per enhet (kr/kg)	Andel av prod.-verdien ¹⁾ (%)	Beløp per enhet (kr/kg)	Andel av prod.-verdien ¹⁾ (%)
Oslo/Akershus	11,26	55	11,94	56	10,59	34
Østfold	11,36	56	11,72	56	10,38	34
Vestfold	11,47	56	11,75	56	10,53	34
Buskerud	11,63	56	11,89	56	10,33	34
Telemark	11,92	57	11,99	56	10,35	34
Agder	11,93	57	12,28	57	11,40	36
Rogaland	11,40	56	11,77	56	10,41	34
Vestland	13,05	59	12,99	58	10,78	35
Møre og Romsdal	11,83	57	13,73	60	11,56	36
Innlandet	11,46	56	11,93	56	10,67	35
Trøndelag	11,40	56	12,07	57	10,70	35
Nordland						
Troms						
Finnmark						
Østlandets flatbygder	11,39	56	11,80	56	10,47	34
Østlandets andre bygder	11,54	56	11,95	56	10,72	35
Jæren	11,40	56	11,76	56	10,39	34
Rogaland/Agder utenom Jæren	11,70	56	11,99	56	10,79	35
Vestlandet	12,80	59	13,34	59	11,12	35
Trøndelag flatbygder	11,40	56	12,02	57	10,66	34
Trøndelag andre bygder	11,41	56	12,19	57	10,80	35
Nord-Norge						
Landet	11,43	56	11,89	56	10,54	34

1) Produksjonsverdi definert som sum av produsentpris og subsidier unntatt importvern siden importvern allerede er inkludert i produsentpris

5.15 Egg

Tabell 38 viser at de samlede subsidiene til egg i 2023 var 6,05 kr/kg eller 21 prosent av produksjonsverdien. Avløsertilskuddet hadde den høyeste satsen (1,46 kr/kg eller 5 prosent av produksjonsverdien) blant subsidieordningene over jordbruksavtalen. Blant ordninger utenom jordbruksavtalen var fritak av klimaavgift (2,30 kr/kg eller 8 prosent av produksjonsverdien) og redusert matmoms (2,07 kr/kg eller 7 prosent av produksjonsverdien) viktigst. Importvernet var negativ med -2,61 kr/kg. Dette er en betydelig endring fra tidligere år. I 2013 var importvernet 8,60 kr/kg og 6,96 kr/kg i 2018.

Tabell 38: Subsidiebeløp («beløp») og andel av produksjonsverdien («andel») for egg etter subsidiekategori i 2013, 2018 og 2023 (løpende kr/kg, 2023-kr/kg og prosent)

	2013		2018		2023	
	Beløp per enhet (kr/kg)	Andel av prod.-verdien ¹⁾ (%)	Beløp per enhet (kr/kg)	Andel av prod.-verdien ¹⁾ (%)	Beløp per enhet (kr/kg)	Andel av prod.-verdien ¹⁾ (%)
Produksjonstilskudd	0,37	1,8	0,38	1,8	0,43	1,5
Avløsertilskudd	2,09	10,2	1,66	7,8	1,46	5,0
Pristilskudd	0,09	0,5	0,06	0,3	0,08	0,3
Prisnedskriving inkl. korn og matkorn	0,29	1,4	0,44	2,1	0,97	3,3
Landbrukets utviklingsfond	0,29	1,4	0,34	1,6	0,39	1,3
Frakttilskudd	0,00	0,0	0,11	0,5	0,11	0,4
Andre subsidieordninger over jordbruksavtalen	0,32	1,6	0,26	1,2	0,25	0,8
Jordbruksfradrag	0,25	1,2	0,18	0,8	0,24	0,8
Avgiftsfri diesel	0,24	1,2	0,26	1,2	0,17	0,6
Strømstøtte	0,00	0,0	0,00	0,0	0,18	0,6
Fritak for klimaavgift	0,08	0,4	0,36	1,7	2,30	7,8
Redusert merverdiavgift	1,50	7,3	1,58	7,4	2,07	7,1
Importvern	8,60	42,0	6,96	32,6	-2,61	-8,9
Sum subsidier	14,12	68,9	12,59	58,9	6,05	20,6
... over jordbruksavtalen	3,45	16,8	3,25	15,2	3,70	12,6
... utenom jordbruksavtalen	2,07	10,1	2,37	11,1	4,96	16,9
... importvern	8,60	42,0	6,96	32,6	-2,61	-8,9
Markedspris (inkl. importvern)	14,97		15,76		20,74	
Sum subsidier (2023-kr)	19,09	68,9	15,05	58,9	6,05	20,6
... over jordbruksavtalen (2023-kr)	4,66	16,8	3,89	15,2	3,70	12,6
... utenom jordbruksavtalen (2023-kr)	2,80	10,1	2,84	11,1	4,96	16,9
... importvern (2023-kr)	11,63	42,0	8,32	32,6	-2,61	-8,9

1) Produksjonsverdi definert som sum av produsentpris og subsidier unntatt importvern siden importvern allerede er inkludert i produsentpris

Tabell 39 viser sum subsidier for egg i ulike regioner og på landsbasis for årene 2013, 2018 og 2023. Distriktstilskuddet til egg bidrar til regionale forskjeller i subsidiesatser. Nord-Norge hadde høyest sats i 2023 med 18,37 kr/kg, mens Jæren har lavest sats med 3,73 kr/kg. Dermed var satsen i Nord-Norge 5 ganger større enn på Jæren.

Tabell 39: Subsidier («beløp») og andel av produksjonsverdien («andel») for egg etter regioner og på landsbasis i 2013, 2018 og 2023 (løpende kr/kg og prosent)

	2013		2018		2023	
	Beløp per enhet (kr/kg)	Andel av prod.-verdien ¹⁾ (%)	Beløp per enhet (kr/kg)	Andel av prod.-verdien ¹⁾ (%)	Beløp per enhet (kr/kg)	Andel av prod.-verdien ¹⁾ (%)
Oslo/Akershus	14,04	69	12,28	58	10,95	32
Østfold	12,45	66	11,04	56	5,47	19
Vestfold	13,29	68	13,35	60	8,64	27
Buskerud	15,02	70	13,33	60	8,01	26
Telemark	15,27	71	12,94	60	8,97	28
Agder	16,58	72	16,12	65	8,79	27
Rogaland	12,25	66	10,74	55	3,84	14
Vestland	20,71	76	17,68	67	12,10	34
Møre og Romsdal	16,38	72	14,99	63	8,69	27
Innlandet	14,37	69	12,86	59	5,59	19
Trøndelag	13,68	68	12,39	58	5,33	19
Nordland	22,85	78	21,22	71	18,60	44
Troms	22,94	78	19,80	69	17,07	42
Finnmark						
Østlandets flatbygder	13,29	68	11,80	57	6,01	20
Østlandets andre bygder	16,12	72	14,46	62	7,53	24
Jæren	11,98	65	10,50	54	3,73	14
Rogaland/Agder utenom Jæren	14,68	70	13,33	60	6,22	21
Vestlandet	18,66	75	16,20	65	10,06	30
Trøndelag flatbygder	13,26	68	11,96	58	5,24	18
Trøndelag andre bygder	14,75	70	13,37	60	5,50	19
Nord-Norge	22,14	78	20,43	70	18,37	44
Landet	14,12	69	12,59	59	6,05	21

1) Produksjonsverdi definert som sum av produsentpris og subsidier unntatt importvern siden importvern allerede er inkludert i produsentpris

6. Subsidiene fordelt på regioner

Tabell 40 viser subsidiene over jordbruksavtalen per region og regionens andel av de samlede subsidiene i 2013, 2018 og 2023. Innlandet var fylket med mest subsidier over jordbruksavtalen (4,4 mrd. kr eller 20 prosent) i 2023. Denne posisjonen har Innlandet også hatt i 2013 og 2018. Trøndelag og Vestlandet følger tett etter med hhv. 3,7 mrd. kr og 3,3 mrd. kr i 2023. Rogaland mottar 10 prosent av de nasjonale subsidiene over jordbruksavtalen selv om fylket er størst når det gjelder jordbruksproduksjon. Det skyldes lavere satser enn ellers i landet.

Tabell 40: Subsidier over jordbruksavtalen og regionenes andeler i 2013, 2018 og 2023 (mill. kr i løpende priser og prosent)

	2013		2018		2023	
	Subsidier over jordbruksavtalen (mill. kr)	Andel (%)	Subsidier over jordbruksavtalen (mill. kr)	Andel (%)	Subsidier over jordbruksavtalen (mill. kr)	Andel (%)
Oslo/Akershus	499	3,8	511	3,6	735	3,3
Østfold	245	1,9	272	1,9	468	2,1
Vestfold	160	1,2	174	1,2	248	1,1
Buskerud	427	3,3	483	3,4	750	3,3
Telemark	307	2,3	344	2,4	599	2,7
Agder	499	3,8	645	4,6	951	4,2
Rogaland	1 390	10,6	1 276	9,0	2 216	9,9
Vestland	1 960	15,0	2 169	15,3	3 248	14,5
Møre og Romsdal	1 069	8,1	1 154	8,1	1 805	8,0
Innlandet	2 465	18,8	2 704	19,1	4 422	19,7
Trøndelag	2 153	16,4	2 228	15,7	3 667	16,3
Nordland	1 216	9,3	1 394	9,8	2 112	9,4
Troms	535	4,1	590	4,2	1 014	4,5
Finnmark	185	1,4	224	1,6	203	0,9
Østlandets flatbygder	1 721	13,1	1 827	12,9	2 884	12,9
Østlandets andre bygder	2 382	18,2	2 660	18,8	4 338	19,3
Jæren	675	5,1	586	4,1	1 033	4,6
Rogaland/Agder utenom Jæren	1 245	9,5	1 364	9,6	2 134	9,5
Vestlandet	2 998	22,9	3 296	23,3	5 125	22,8
Trøndelag flatbygder	935	7,1	919	6,5	1 689	7,5
Trøndelag andre bygder	1 218	9,3	1 308	9,2	1 906	8,5
Nord-Norge	1 917	14,6	2 182	15,4	3 306	14,7
Landet	13 111	100	14 170	100	22 437	100

1) Produksjonsverdi definert som sum av produsentpris og subsidier unntatt importvern siden importvern allerede er inkludert i produsentpris

Om lag en fjerdedel av subsidiene går til sentrale strøk, mens tre fjerdedeler går til distriktene. Blant de åtte jordbruksregionene er Vestlandet størst når det gjelder subsidier, mens Nord-Norge får noe mer subsidier enn flatbygdene på Østlandet.

Tallene viser mindre endringer i den regionale andelen av de nasjonale subsidiene fra 2013 til 2023. Det indikerer at distriktsprofilen i virkemiddelsystemet fortsatt ivaretas gjennom jordbruksoppgjørene.

Tabell 41 viser subsidiebeløp og regionens andel av de nasjonale subsidiene, men nå for alle subsidier inkludert importvern. Det generelle bildet med at Innlandet, Trøndelag og Vestlandet mottar mest subsidier er uendret med et viktig unntak. Rogaland har nå en høyere andel av subsidiene enn Vestlandet (4,7 mrd. kr mot 4,3 mrd. kr i 2023). Det skyldes at subsidiene utenom jordbruksavtalen verken har distriktsprofil eller strukturprofil. Det gjelder f.eks. importvernet og fritak for klimaavgift. Rogaland kommer da ut med mer subsidier på grunn av volumproduksjoner i dette fylket og at det produseres varer der importvern utgjør en høy andel av de totale subsidiene.

Dette blir særlig tydelig når Jæren skilles ut fra Rogaland som egen jordbruksregion. Subsidiene øker med snaue 2 mrd. kr fra 1 mrd. kr (kun jordbruksavtalen) til nesten 3 mrd. kr når alle subsidier regnes inn og basert på tall fra 2023. For Nord-Norge betyr subsidier utenom jordbruksavtalen mindre. Her øker subsidiene under 1 mrd. kr fra 3,3 mrd. kr til 4,2 mrd. kr samme år.

Tabell 41: Regionenes andeler av alle subsidier i 2013, 2018 og 2023 (mill. kr i løpende priser og prosent)

	2013		2018		2023	
	Alle subsidier (mill. kr)	Andel (%)	Alle subsidier (mill. kr)	Andel (%)	Alle subsidier (mill. kr)	Andel (%)
Oslo/Akershus	947	4,1	949	3,8	1 347	3,6
Østfold	978	4,2	1 040	4,1	1 678	4,5
Vestfold	586	2,5	629	2,5	899	2,4
Buskerud	792	3,4	854	3,4	1 338	3,6
Telemark	468	2,0	526	2,1	968	2,6
Agder	752	3,3	941	3,7	1 383	3,7
Rogaland	3 201	13,8	3 364	13,3	4 699	12,7
Vestland	2 755	11,9	2 989	11,8	4 249	11,5
Møre og Romsdal	1 576	6,8	1 749	6,9	2 418	6,5
Innlandet	4 423	19,1	4 884	19,3	7 573	20,4
Trøndelag	4 049	17,5	4 403	17,4	6 333	17,1
Nordland	1 687	7,3	1 898	7,5	2 720	7,3
Troms	676	2,9	725	2,9	1 222	3,3
Finnmark	239	1,0	290	1,1	243	0,7
Østlandets flatbygder	4 507	19,5	4 820	19,1	7 471	20,2
Østlandets andre bygder	3 668	15,9	4 062	16,1	6 333	17,1
Jæren	2 039	8,8	2 215	8,8	2 935	7,9
Rogaland/Agder utenom Jæren	1 956	8,5	2 126	8,4	3 147	8,5
Vestlandet	4 288	18,5	4 704	18,6	6 773	18,3
Trøndelag flatbygder	1 987	8,6	2 120	8,4	3 325	9,0
Trøndelag andre bygder	2 061	8,9	2 281	9,0	2 902	7,8
Nord-Norge	2 578	11,1	2 882	11,4	4 156	11,2
Landet	23 126	100,0	25 242	100,0	37 071	100,0

1) Produksjonsverdi definert som sum av produsentpris og subsidier unntatt importvern siden importvern allerede er inkludert i produsentpris

Referanser

- Andersen, F.G. 2008. Skatt og merverdiavgift i jordbruket. NILF-rapport 2008-6. Norsk institutt for landbruksøkonomisk forskning. Oslo.
- Budsjettnemnda for jordbruket. 2023. Referansebruk. Budsjettnemnda for jordbruket. Oslo.
- Mittenzwei, K. og Prestvik, A.S. 2022. Klimagassutslipp fra norsk jordbruk fordelt på areal, dyr og matproduksjon. PLATON Rapport – analyse 5/2022 publisert 10.02.2022. Internett: <https://www.platonklima.no/wp-content/uploads/2022/02/Rapport-analyse-5-2022-Klimagassutslipp-fra-jordbruk-1.pdf>, nedlastet 17.03.2025
- Pettersen, I. (red). 2013. Dagligvarehandel og mat 2013. Utgitt av Norsk institutt for landbruksøkonomisk forskning i samarbeid med Virke, Rema 1000, ICA og Norgesgruppen. Norsk institutt for landbruksøkonomisk forskning. Oslo.
- Snellingen Bye, A., Rognstad, O., Rustad, L.J. 2003. Klassifisering av driftsenhetene i jordbruket etter driftsform og størrelse. SSB Rapport 2003/23. Statistisk Sentralbyrå. Oslo/Kongsvinger.
- Mittenzwei, K., Hristov, J., Pérez-Dominguez, I. og Witzke, P. 2023. Effects for global agriculture of country-specific climate policy regimes with a focus on methane. Q Open. Internett: <https://doi.org/10.1093/qopen/qoad021>
- NOU. 2022. Inntektsmåling i jordbruket. Norges offentlige utredninger 2022:14. Oslo.
- Lynch, J., Cain, M., Pierrehumbert, R. og Allen, M. 2020. Demonstrating GWP*: a means of reporting warming-equivalent emissions that captures the contrasting impacts of short-and long-lived climate pollutants. *Environ. Res. Lett.* **15**, 044023.
- OECD. 2025. Agricultural policy monitoring and evaluation. OECD. Paris. Country data for Norway. Internett: <https://www.oecd.org/en/topics/agricultural-policy-monitoring.html#country-data>
- OECD. 2021. Policies for the Future of Farming and Food in Norway. OECD. Paris.
- Paulsen Rye, S. K. (red.). 2022. Driftsgranskingar i jord- og skogbruk. Rekneskapsresultat 2020. Norsk institutt for bioøkonomi. Ås.
- Riksrevisjonen. 2010. Riksrevisjonens undersøkelse av måloppnåelse og styring i jordbruket. Dokument 3:12 (2009-2010). Riksrevisjonen. Oslo.
- Skatteetaten. 2025. Merverdiavgiftshåndboken 2025. Internett: <https://www.skatteetaten.no/rettskilder/type/handboker/merverdiavgiftshandboken/>

Vedlegg 1. Subsidier («beløp per enhet») for alle subsidier og for alle subsidier unntatt importvern etter produktgruppe i 2013, 2018 og 2023 (faste 2023-kr/ltr eller kg)

	Subsidier unntatt importvern			Alle subsidier		
	2013	2018	2023	2013	2018	2023
Korn	2,20	2,39	2,57	3,32	3,64	4,43
Potet	0,95	0,94	2,15	0,95	0,94	2,15
Frukt	12,61	9,73	14,54	12,61	9,73	14,54
Bær	15,91	13,73	22,59	15,91	13,73	22,59
Grønnsaker, friland	1,77	2,37	3,97	1,77	2,37	3,97
Grønnsaker, veksthus	4,51	5,29	7,84	4,51	5,29	7,84
Kumelk	4,05	3,71	6,03	5,74	5,67	5,95
Geitemelk	21,26	19,64	32,67	21,26	19,64	32,67
Storfe	53,35	57,74	108,03	82,34	84,09	121,11
Sau	219,79	188,68	323,63	235,29	173,67	291,57
Svin	4,63	4,29	6,48	20,28	18,24	19,10
Fjørfe	0,85	1,06	2,04	15,44	14,21	10,54
Egg	7,46	6,73	8,66	19,09	15,05	6,05

Vedlegg 2. Fordelingsnøkler for grovfôr og melkekyr

Fordelingsnøkkel for grovfôr

	Kumelk	Geitemelk	Storfekjøtt	Sauekjøtt
2013	0,619	0,013	0,267	0,101
2014	0,627	0,013	0,272	0,088
2015	0,624	0,013	0,272	0,091
2016	0,616	0,014	0,274	0,097
2017	0,605	0,014	0,281	0,101
2018	0,602	0,014	0,282	0,102
2019	0,603	0,014	0,285	0,097
2020	0,598	0,014	0,289	0,099
2021	0,598	0,015	0,289	0,098
2022	0,594	0,015	0,294	0,097
2023	0,591	0,015	0,296	0,097

Fordelingsnøkkel for melk og storfekjøtt fra melkekyr

	Kumelk	Storfekjøtt
2013	0,699	0,301
2014	0,698	0,302
2015	0,697	0,303
2016	0,692	0,308
2017	0,683	0,317
2018	0,682	0,318
2019	0,679	0,321
2020	0,674	0,326
2021	0,674	0,326
2022	0,669	0,331
2023	0,667	0,333

Vedlegg 3. Andel norskprodusert korn i kraftfôret og dyrenes kraftfôrforbruk

Dyreslag	Kornandel i kraftfôret (%)	Mengde kraftfôr (mill. FEM)	Mengde korn i kraftfôret (mill kg)	Antall dyr	Mengde korn per dyr (kg per dyr)
Melkeku	60,0	386,7	232,0	206 116	1 125,809
Ammeku	63,0	45,6	28,7	113 062	253,967
Annen storfe	63,0	482,4	303,9	572 359	531,021
Geit	63,0	3,3	2,1	33 856	61,835
Sau/lam	63,0	55,9	35,2	869 599	40,482
Gris	71,0	462,1	328,1	1 528 739	214,624
Egg	54,0	196,2	105,9	4 200 020	25,225
Kylling	40,0	311,0	124,4	73 509 608	1,693
Sum		1 943,3	1 160,5		

Kilder:

Kornandel i kraftfôret: Animalia. 2020. Kjøttets tilstand 2020. Oslo. Figur 1. Ingredienser i kraftfôr til de ulike husdyrproduksjonene.

Mengde kraftfôr: Underlagsmateriale til Bakken, A.K. og Mittenzwei, K. 2023.

Antall dyr: Landbruksdirektoratets database om produksjonstilskudd i jordbruket (data.norge.no). Databasen angir antall dyr på telledato. For egg og kylling omregnet til antall dyr per år.

Vedlegg 4. Oversikt over tiltak innenfor regionalt miljøprogram inkludert i beregningene

Produksjon av korn:

- Ingen/utsatt jordarbeiding
- Ingen jordarbeiding om høsten
- Ingen jordarbeiding på flomutsatte arealer
- Høstharving
- Ugrasharving
- Ugrasharving i åker
- Ugrasharving i korn og frøvekster
- Direktesådd høstkorn
- Direktesådd høstkorn og høstoljevekster
- Direktesådd høstkorn og høstoljevekster, lett harving
- Direktesådd høstkorn og høstoljevekster, direktesådd
- Fangvekster som underkultur
- Fangvekster sådd etter høsting
- Fangvekster med høy diversitet
- Fangvekster sådd sammen med vekster
- Grasstriper i åker, korn
- Grasstriper i åker, korn m.m.
- Grasdekt kantsone i åker, korn m.m.
- Grasdekte vannveier i åker, korn m.m.
- Spredning av biokull

Produksjon av grovfôr:

- Spredning med rask nedmolding
- Spredning av husdyrgjødsel med rask nedmolding
- Spredning vår/vekstsesong
- Spredning av husdyrgjødsel om våren og eller i vekstsesongen
- Spredning av all husdyrgjødsel om våren/i vekstsesongen
- Bruk av tilførselsslanger
- Spredning av husdyrgjødsel med tilførselsslange
- Nedlegging og nedfelling
- Nedfelling eller nedlegging av husdyrgjødsel
- Nedfelling av husdyrgjødsel
- Nedlegging av husdyrgjødsel
- Miljøavtale
- Klimarådgivning

Produksjon av grønnsaker:

- Mekanisk ugrasbekjempelse i radkulturer
- Grasdekt kantsone i åker, potet/grønnsaker
- Grasstriper i åker, potet/grønnsaker

Vedlegg 5. Jordbruksfradrag og standard dekningsbidrag

Aktivitet	Jordbruksfradrag (kr per dyr/daa)	Standarddekningsbidrag (kr per dyr/daa)	Forholdstall
Melkeku	5 277	20 667	3,92
Korn	222	607	2,74
Potet	1 278	2 258	1,77
Sau over 1 år	801	1 176	1,47
Geit	1 261	3 704	2,94
Purke	3 572	9 302	2,60
Verpehøne	26	59	2,28
Potet	1 278	2 258	1,77
Ammeku	4 003	9 237	2,31
Frukt og bær	3 167	5 670	1,79
Grønnsaker	1 387	7 245	5,22
Slaktekylling	1	13	9,04

Summary

Subsidies are special transfers from the government to a production enterprise that deviate from the general rules applicable to businesses. Subsidies reduce production costs for the affected companies, allowing consumers to purchase subsidized goods at a lower price than the actual production costs would suggest. As a result, both production and consumption increase beyond what they would be without subsidies.

Subsidies are determined by the government through industrial policy and are usually financed through collected taxes and fees. This means that individual consumers indirectly pay for part of other consumers' purchases through taxation.

These general principles also apply to Norwegian agriculture. Calculations in this report show that nearly half of the raw material value (i.e., the farmer's share of a food product's price in stores) of an average food product is covered by taxpayers. Consider a consumer purchasing a food item where the raw material value or production cost is 100 NOK. The community has financed the farmer's cost of producing this item with 47 NOK. Thus, the consumer does not pay the full production cost in the store but only 53 NOK.

Norwegian agriculture is not only subsidized by taxpayers but also by consumers, as the price farmers receive is higher than the price of the same product on the world market. In the example mentioned, the consumer pays 6 NOK for the import protection of Norwegian agriculture. The report shows that there is significant variation in subsidies, including import protection, across the different products farmers produce. A common trend is that livestock products receive more subsidies than crops.

In this report, we examine how much Norwegian taxpayers and consumers subsidize the production and consumption of various agricultural products. We calculate how much subsidies contribute to the production value and how much subsidies amount to per produced unit (liter or kilogram) on average. We also analyze how total subsidies are distributed across agricultural products and regions.

Many subsidy schemes are part of the so-called Agricultural Agreement ("Hovedavtalen for jordbruket"), where the state and the two farmers' organizations negotiate support levels for Norwegian agriculture annually. However, there are also other subsidy programs determined by the state. Examples include the agricultural tax deduction, electricity support, and fuel tax exemptions for agriculture. Additionally, the agricultural sector benefits from exemptions from taxes that apply generally to businesses, such as reduced VAT on food and exemptions from climate taxes.

We have estimated the value of all these schemes and allocated the subsidy value across products and regions. In total, the subsidies in 2023, calculated in this way, amount to 37 billion NOK. On average, all subsidies except import protection account for 47% of the production value (the farmer's sales revenue plus subsidies), while import protection accounts for 6% of the production value.

Subsidies for Norwegian agriculture have increased significantly over the past ten years. In 2013 and 2018, total subsidies were estimated at 23 billion NOK and 25 billion NOK measured in nominal prices, respectively. The largest increase has occurred over the last five years. Corrected for inflation, there was a small decline between 2013 and 2018 and an increase of 6 billion NOK between 2018 and 2023.

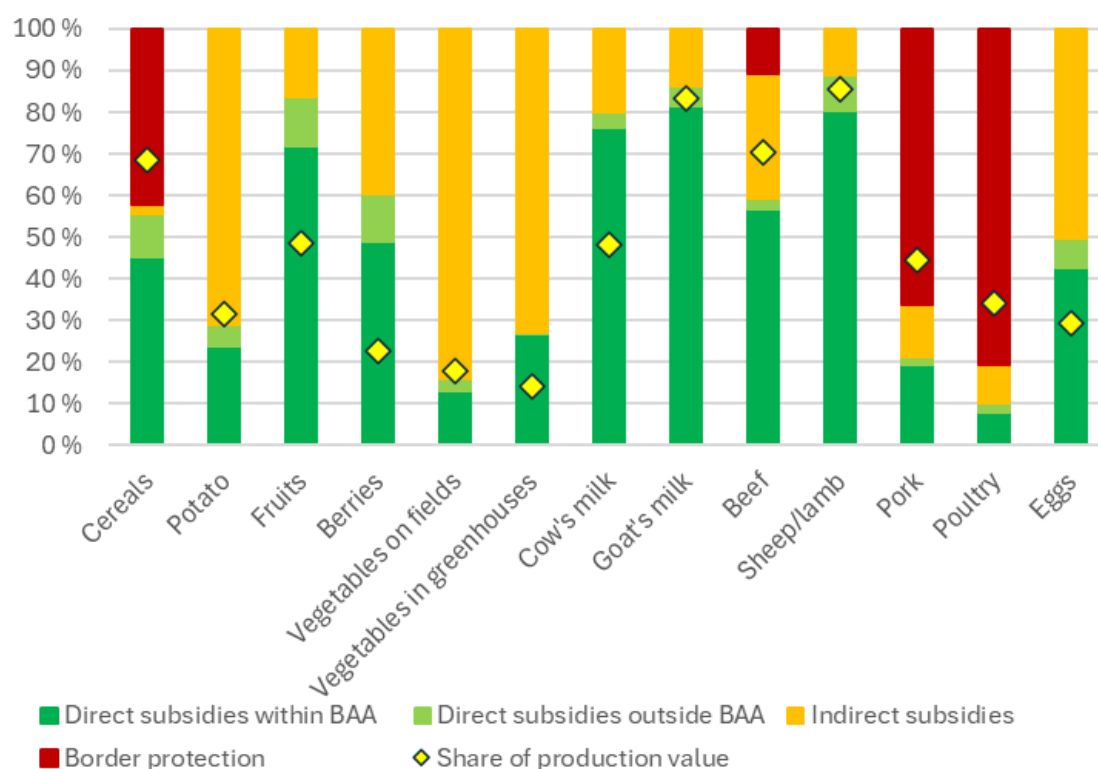

Figure 6: Proportion of various subsidy categories by agricultural product in 2023 (%)

Figure 6 shows the proportion of different subsidy categories per product in 2023. We distinguish between direct subsidies under the Agricultural Agreement, direct subsidies outside the Agricultural Agreement (agricultural tax deduction, electricity support, tax-free diesel), indirect subsidies (reduced VAT on food and exemption from climate taxes), and import protection.

Grain, fruit, berries, milk, cattle, and sheep have the highest share of subsidies under the Agricultural Agreement. For other agricultural products, indirect subsidies are more significant. Import protection plays a role for grain, pork, and poultry. For milk, sheep, and eggs, import protection has a slightly negative effect and is excluded from the figure. For horticultural products (potatoes, fruit, berries, vegetables), we have not calculated import protection due to lack of sufficient data. The yellow diamonds indicate the total subsidies as a percentage of the production value.

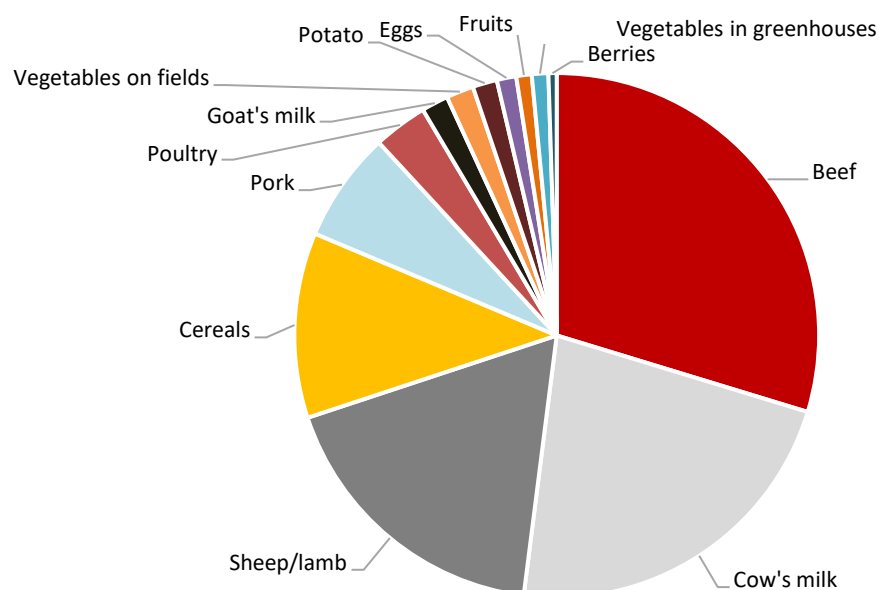

Figure 7: Proportion of all subsidies by agricultural product in 2023 (%)

Figure 7 shows the distribution of total subsidies across agricultural products. The three largest individual products—cattle, cow’s milk, and sheep/lamb—received a total of 70 per cent of all agricultural subsidies in 2023. Here, subsidies for forage production are included. Livestock products collectively accounted for 83 per cent. Among crops, grain was the largest recipient of subsidies.

Table 42 summarizes how much subsidies amount to per produced unit (liter or kilogram) and as a percentage of production value for different products in 2013, 2018, and 2023. The most subsidized agricultural products, both in absolute terms and as a share of production value, are sheep and lamb meat. In 2023, taxpayers subsidized this meat by 323 NOK/kg, or 85 per cent of the production value. The market price that year was 55 NOK/kg.

Table 42: Subsidies («Per unit amount») excluding border protection and their share of value of production for all subsidies by agricultural product and mean in 2013, 2018, and 2023 (nominal NOK/ltr or kg and per cent)

	2013		2018		2023	
	Per unit amount (NOK/ltr or kg)	Share of value of production ¹⁾ (%)	Per unit amount (NOK/ltr or kg)	Share of value of production ¹⁾ (%)	Per unit amount (NOK/ltr or kg)	Share of value of production ¹⁾ (%)
Cereals	1,63	39,9	2,00	41,4	2,57	39,7
Potato	0,70	20,8	0,79	20,1	2,15	31,7
Fruits	9,33	43,4	8,14	40,9	14,54	48,7
Berries	11,77	21,2	11,48	19,4	22,59	22,9
Vegetables on fields	1,31	11,7	1,98	12,5	3,97	17,9
Vegetables in greenhouses	3,34	12,3	4,43	11,4	7,84	14,0
Cow's milk	3,00	38,5	3,10	35,2	6,03	48,1
Goat's milk	15,73	76,7	16,43	74,2	32,67	83,4
Beef	39,48	45,4	48,29	48,5	108,03	62,8
Sheep/lamb	162,64	78,1	157,81	80,6	323,63	85,5
Pork	3,43	12,5	3,59	12,4	6,48	15,0
Poultry	0,63	3,1	0,89	4,2	2,04	6,6
Eggs	5,52	26,9	5,63	26,3	8,66	29,5
Mean		38,2		37,7		46,7

1) Productionvalue defined as sum of market price and all subsidies except border protection

The subsidy share is also high for other livestock products such as cow's milk, goat's milk, and beef, as well as for crops like grain and fruit. At the other end of the scale, poultry meat had a subsidy share of 6.6% of the production value in 2023, which is lower than for many crops, including grain (40 per cent), potatoes (32 per cent), fruit (49 per cent), and berries (23 per cent).

The average subsidy share has shown an increase over the past ten years, from 38 per cent in 2013 to 47 per cent in 2023.

The picture changes when border protection is included. Table 43 shows that the mean subsidy share of the production value increases to 53 per cent in 2023. The increase is particularly large for cereals, pork and poultry since border production is important for these products. For example, the subsidy share for pork increases from 15 per cent to 44 per cent in 2023. This effect is negative for some products. This is because the world market price is higher than the domestic price. In this case, border protection becomes negative. For sheep meat, the subsidy share decreases from 86 per cent to 77 per cent in 2023.

Table 43: All subsidies («Per unit amount») including border protection and their share of value of production for all subsidies by agricultural product and mean in 2013, 2018, and 2023 (nominal NOK/ltr or kg and per cent)

	2013		2018		2023	
	Beløp per enhet (kr/kg)	Andel av prod.-verdien ¹⁾ (%)	Beløp per enhet (kr/kg)	Andel av prod.-verdien ¹⁾ (%)	Beløp per enhet (kr/kg)	Andel av prod.-verdien ¹⁾ (%)
Cereals	2,46	60,2	3,05	63,2	4,4	68,6
Potato	0,70	20,8	0,79	20,1	2,2	31,7
Fruits	9,33	43,4	8,14	40,9	14,5	48,7
Berries	11,77	21,2	11,48	19,4	22,6	22,9
Vegetables on fields	1,31	11,7	1,98	12,5	4,0	17,9
Vegetables in greenhouses	3,34	12,3	4,43	11,4	7,8	14,0
Cow's milk	4,25	54,5	4,74	53,8	5,9	47,4
Goat's milk	15,73	76,7	16,43	74,2	32,7	83,4
Beef	60,93	70,1	70,34	70,6	121,1	70,4
Sheep/lamb	174,10	83,6	145,26	74,2	291,6	77,0
Pork	15,01	54,6	15,26	52,8	19,1	44,3
Poultry	11,43	55,7	11,89	56,2	10,5	34,2
Eggs	14,12	68,9	12,59	58,9	6,1	20,6
Mean		58,1		55,6		53,3

1) Productionvalue defined as sum of market price and all subsidies except border protection

Table 42 indicates how much more consumers would have had to pay—given current production and consumption levels and measured at domestic prices—if taxpayers had not covered part of the farmers' production costs. Similarly, Table 43 indicates how much more consumers would have had to pay—given current production and consumption levels but measured at international prices—if taxpayers and consumers had not covered part of the farmers' production costs.

The development of the subsidy amounts over time is affected by a general rise in living costs. Annex 1 shows the subsidy amounts in real 2023-prices.

Naturally, this calculation is theoretical in the sense that consumers would likely not have maintained the same consumption levels if all subsidies for Norwegian agriculture had been added to food prices, as assumed here.

However, we have used NOK per produced liter or kilogram as a common reference to compare all subsidies, regardless of how they are distributed in practice. This is important for example when assessing the income effects and efficiency losses of different subsidy schemes. However, these aspects have not been analyzed in this report. Moreover, we have not assessed the extent to which subsidies contribute to achieving agricultural policy goals or other societal goals. This would also be important when considering whether it is reasonable for livestock production to receive significantly more support per produced unit than crop production.

FORMÅL

RURALIS - Institutt for rural- og regionalforskning skal gjennom fremragende samfunnsvitenskapelig forskning og forskningsbasert utviklingsarbeid gi kunnskap og idéer for allmenheten, privat næringsliv, offentlig virksomhet og FoU-sektoren, og gjennom det bidra til å skape sosiokulturell, økonomisk og økologisk bærekraftig utvikling i og mellom bygd og by.

RURALIS skal være et nasjonalt senter for å utvikle og ta vare på en teoretisk og metodisk grunnleggende forskningskompetanse i flerfaglige bygdestudier, og fungere som et godt synlig knutepunkt for internasjonal ruralsosiologi.

Trondheim (hovedkontor):
Universitetssenteret Dragvoll
N-7491 Trondheim
73 82 01 60

Oslo:
Pilestredet 17
N-0164 Oslo
73 82 01 60

post@ruralis.no
ruralis.no